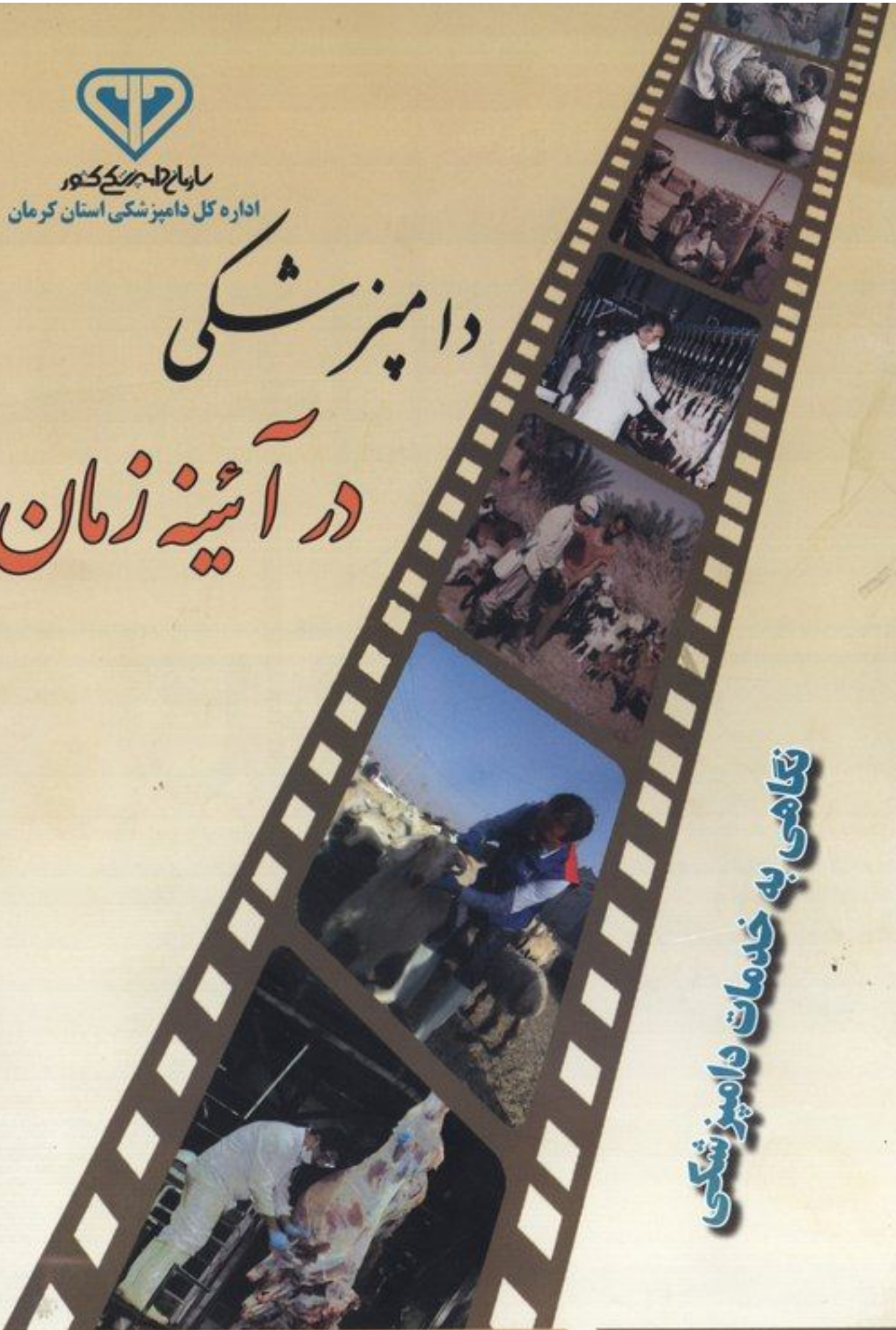

سازمان تامین و تحویل خدمات بهداشتی
اداره کل دامپزشکی استان کرمان

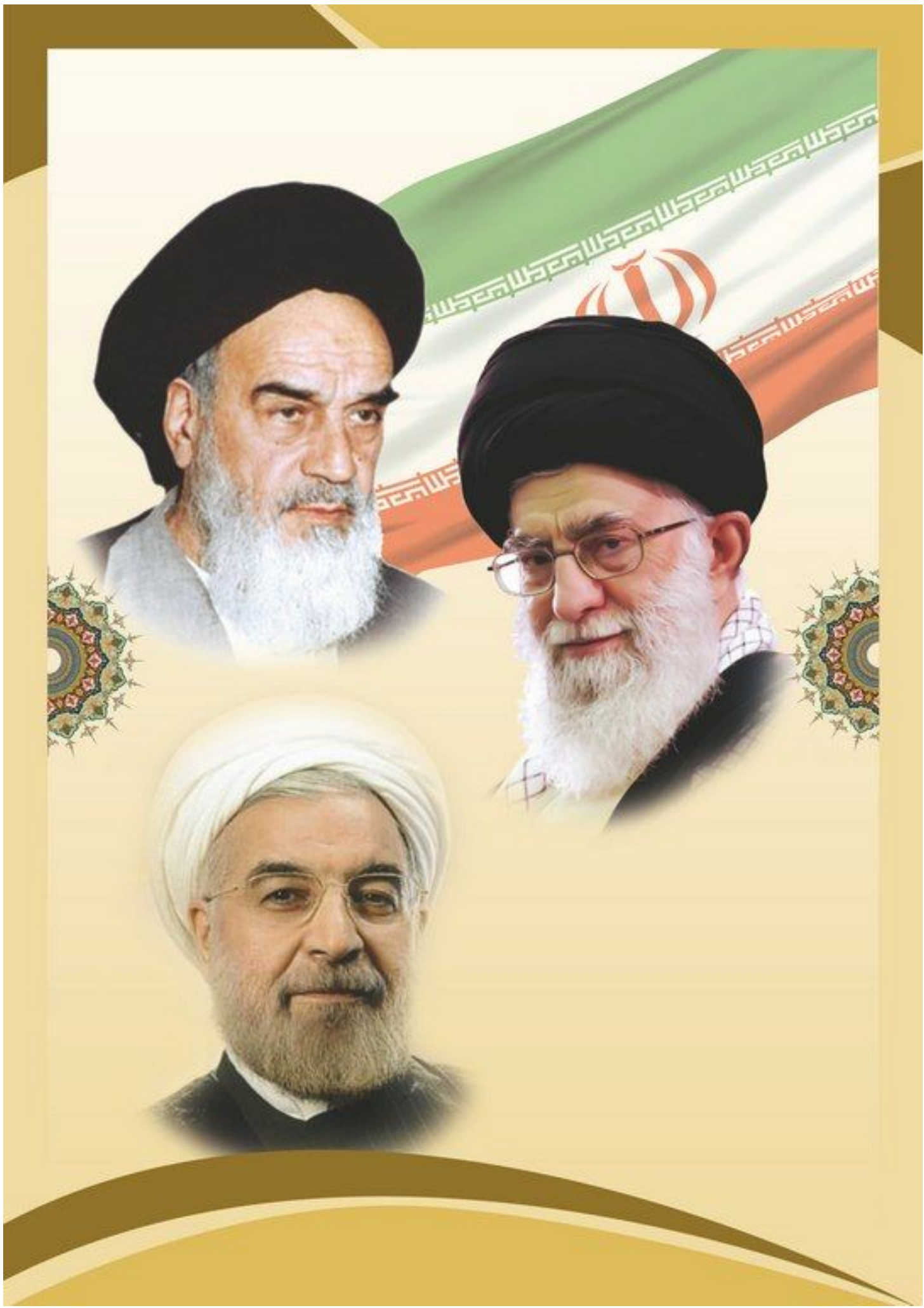
دامپزشکی در آئینه زمان

تکاملی به خدمات دامپزشکی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیام دکتر علی رضا فیعی پور، رئیس سازمان دامپزشکی کشور

به مناسبت چهلین سالگرد انقلاب اسلامی

دامپزشکی

بازوی تحقق استقلال مواد غذایی در انقلاب اسلامی

اگر در دو پیام مهم انقلاب اسلامی ایران که در سالگرد چهل سالگی آن هستیم، ناملی کوتاه داشته باشیم به وضوح از شعارهای زیبای استقلال و آزادی به پیام معنوی انقلاب به جهان یعنی انسانیت و آزادمردی پی می بریم. پیام هایی که هم در حوزه تولید و هم کرامت انسانی واجد ارزش های مادی و معنوی است و در طول ۴۰ سال به کرات در گفتار بزرگان و در کارنامه بدنه جامعه اسم از مدیران و کارکنان مشهود و ملموس بوده است. در حوزه دامپزشکی به عنوان نهادی حاکمیتی، نیز این نقش و پیام انقلاب با وجود مشکلات مختلف و دست اندازهای اقتصادی تحمیلی، در کمک به تحقق شعار اساسی استقلال بیروز عیسی داشته است. گرچه در این ۴ دهه توسعه و ثبات تولید و تأمین امنیت غذایی جامعه از اولویت های راهبردی دولتمردان بوده است، اما تضمین سلامت محصولات کشاورزی و دامی مورد مصرف جامعه چه بسا مهم تر بوده است؛ زیرا سلامت و پویایی جامعه در گرو برخورداری از غذای سالم است. افزایش جمعیت کشور از ۲۵ میلیون نفر در ابتدای برافراشته شدن پرچم سه رنگ جمهوری اسلامی با نشان متبرک الله به بیش از ۸۰ میلیون نفر، حاکی از مسوولیت دوچندان همگان برای احترام به کرامت انسانی شهروندان عزیزمان است که از مصادیق آشکار آن می توان به تأمین امنیت و ابعثی غذایی مردمانی اشاره کرد که خالصانه برای به بار نشستن انقلاب اسلامی جان خود را هدیه کردند. در این میان آمارهای توسعه کمی و کیفی تولیدات مواد غذایی با منشأ دامی در کشور و رونق جهانی تجارت مواد غذایی گویای نیل به شاخص های مهمی است که در توسعه پایدار کشاورزی کشورمان مدنظر قرار گرفته است.

اصلاح ساختار بهداشتی صنعت طیور؛ بستر سازی جهت صادرات گوشت طیور و فرآورده های آن؛ توسعه اشتغال دانش آموختگان دامپزشکی؛ ریشه کنی انواع بیماری ها از جمله طاعون گاوی؛ بکارگیری سامانه های اطلاعاتی و خدماتی کارآمد نوین مانند سامانه اطلاعات جغرافیایی GIS و یا استقرار سامانه های بهداشتی بین المللی HACCP و ایزو ۲۲۰۰۰ در مراکز و کارگاه های فرآوری و بسته بندی مواد غذایی با منشأ دامی در راستای صادرات به اتحادیه اروپا، اوراسیا، چین، روسیه و سایر کشورها؛ جایگزینی روش های جدید تشخیصی؛ نظارت بر نحوه تولید، عرضه و مصرف واکسن ها؛ کمک به کاهش موارد بروز بیماریهای مشترک در انسان؛ توسعه ناوگان حمل و نقل بهداشتی فرآورده های خام دامی؛ توسعه ساختار آزمایشگاه های تخصصی و کسب گد IC به منظور صادرات فرآورده های آزمایشی به سایر کشورها؛ توسعه کشتارگاه های صنعتی دام و طیور و تعطیلی کشتارگاه های سنتی و ... همگی منجر به تولید فریب ۱۵ میلیون تن فرآورده خام دامی بهداشتی در بخش کشاورزی شده است. این تدابیر فقط مشتی از خروار تدارکات گسترده در تمام نقاط جغرافیایی یا اقلیم های متنوع است؛ که همکاران من بعد از انقلاب، در سازمان دامپزشکی کشور و بخش خصوصی متعهدانه انجام داده اند تا برکات این امر، امروز عاید ولی نعمتان انقلاب اسلامی شود.

اگرچه این اقدامات نافسی تلاش های لازم برای برداشتن ده ها مانع دیگر در رسیدن جمهوری اسلامی ایران به آرمان های بنیانگذار نظام حضرت امام خمینی (ره) و جانشین و خلیف او مقام معظم رهبری نیست، کما اینکه ظهور بیماری های نوپدید و بازپدید در حوزه بهداشتی و همچنین تهدیدهای بیوتروریستی دشمنان نظام لزوم هوشیاری ما در پدافند غیر عامل را دوچندان می سازد.

در واقع همان استقلال صد نظر بزرگان انقلاب، ما را مجاب می سازد تا با توجه به بیماری های مشترک دام و انسان که هزینه های زیادی را بر سیستم مراقبت های بهداشتی کشورها تحمیل می کند و به طور قابل توجهی سبب کاهش بهره وری اقتصادی می شود؛ برای ارتقای سطح سلامت و ابعثی مواد غذایی تولیدی و وارداتی (حسب اضطرار) و رعایت استاندارد های سلامتی و بهداشتی لازم (از مرحله تولید تا مصرف) سخت تر بکوشیم. در این میان از آنجا که فعالیت سازمان دامپزشکی کشور به عنوان یک سیستم ملی کارآمد که با بهره گیری از آخرین دستاوردهای علمی ملی و بین المللی علاوه بر پایش و کنترل ابعثی مواد غذایی، به ارتقای وضع تغذیه و سلامت جامعه، بهبود صنایع غذایی، افزایش تولید و افزایش سطح درآمدها کمک می کند، لذا به روز بودن و بهبود ساختار زبترتایی و قوانین و دستورالعمل های مربوطه، برای داشتن یک سیستم کنترل مواد غذایی کارآمد در سطح ملی ضروری و حائز اهمیت است که باید در ادامه این راه پرفروغ چهل ساله در دستور کار داشته باشیم.

فهرست مطالب

- ۱ ..... مقدمه
- ۲ ..... تشکیلات و ساختار دامپزشکی دنیا
- ۳ ..... تشکیلات دامپزشکی نوین ایران
- ۳ ..... دامپزشکی بعد از انقلاب
- ۵ ..... ساختار فعلی دامپزشکی استان
- ۶ ..... دانشکده دامپزشکی دانشگاه شهید باهنر کرمان
- ۶ ..... موسسه واکسن و سرم سازی رازی
- ۷ ..... نظام دامپزشکی استان کرمان
- ۸ ..... روز ملی دامپزشکی
- ۸ ..... فناوری و دولت الکترونیک
- ۹ ..... نقش دامپزشکی در بلایای طبیعی
- ۱۰ ..... نظارت بر بهداشت عمومی و مواد غذایی
- ۱۲ ..... آزمایشگاه مرجع
- ۱۴ ..... بهداشت و مدیریت بیماری های دامی
- ۱۷ ..... بهداشت و مدیریت بیماری های طیور، آبزیان و زنبور عسل
- ۱۸ ..... اقدامات آموزشی و ترویجی
- ۱۹ ..... قرنطینه و امنیت زیستی
- ۱۹ ..... رونق فعالیت های بخش خصوصی دامپزشکی
- ۲۰ ..... طرح های پژوهشی کاربردی
- ۲۱ ..... پدافند غیر عامل
- ۲۱ ..... دامپزشکی و دفاع مقدس
- ۲۲ ..... خلاصه تحولات مهم دامپزشکی بعد از انقلاب

مقدمه

نقش بی بدیل دامپزشکی در توسعه پایدار بخش کشاورزی، امنیت غذایی بهداشت عمومی، حفاظت از محیط زیست و تجارت بین الملل به حدی آشکار و انکار ناپذیر شده است که در سراسر دنیا مسئولین

حکومتی را به توجه جدی و حمایت مناسب از آن واداشته است. امروزه همزمان با برنامه های توسعه ملی در جوامع مختلف، توسعه فعالیت ها و مأموریت های بهداشتی و نظارتی دامپزشکی بویژه در بخش حاکمیتی بیش از پیش مورد توجه برنامه ریزان و دولت مردان قرار گرفته و هرگونه غفلتی از این امر حیاتی، خسارات و عقب ماندگی های جبران ناپذیری به همراه داشته است. با همین نگاه به موازات برنامه های توسعه کشور بعد از انقلاب اسلامی عنایت به جایگاه و مأموریت های دامپزشکی و حمایت های لازم از آن با فراز و نشیب هایی همراه بوده است که صرف نظر از برخی کم توجهی ها و بی مبری های مقطعی، در مجموع روند کلی مثبت بوده و رشد و توسعه و نتایج خوبی بدنبال داشته است. توجه به توسعه بخش کشاورزی خصوصا استفاده از ظرفیت های موجود کشور برای تولید پروتئین حیوانی مورد نیاز جامعه و توسعه صادرات به ویژه در حوزه آبزی پروری، باعث توجه جدی تری به مأموریت های بهداشتی و نظارتی دامپزشکی شده است. توسعه دامداریهای صنعتی و فعالیت های آبزی پروری از یک سو و امر مهم نظارت بر بهداشت و سلامت مواد غذایی و ضرورت تضمین سلامت محصولات صادراتی توسط دامپزشکی و کنترل بیماریهای مشترک بین انسان و دام از سوی دیگر، گسترش مأموریت های حاکمیتی نظارتی و بهداشتی دامپزشکی را ایجاب نموده است و خوشبختانه به موازات توسعه بخش های مذکور، دامپزشکی هم توسعه درخوری یافته است. چهل سال قبل در اوایل انقلاب فقط دامداران در روستاها با وظایف و فعالیت های دامپزشکی آنهم فقط به عنوان واکسیناتور آشنایی مختصری داشتند؛ اما امروزه تمام اقشار جامعه به نحوی از خدمات دامپزشکی برخوردار بوده و با فعالیت های آن بصورت نسبی آشنایی باشند. علاوه بر آن تأثیر گذاری خدمات دامپزشکی در ارتقاء بهداشت عمومی و سلامت جامعه به صورت کامل از سوی متولیان بهداشت و درمان به رسمیت شناخته شده است. به مناسبت چهلمین سالگرد انقلاب اسلامی و به منظور آشنایی بیشتر شهروندان گرامی و آحاد جامعه با مأموریت های دامپزشکی و تحولات آن در سالهای بعد از انقلاب، در این ویژه نامه مهمترین تحولات در حوزه توسعه جایگاه و مأموریت های دامپزشکی در این دوره به رشته تحریر در آمده تا هم با نقد و نظرات ارزشمند صاحب نظران این عرصه پر بارتر شود و هم چراغ راهی برای آینده گان برای برداشتن گامهای بلندتر و استوارتر باشد.

با احترام

دکتر حسین رشیدی

مدیر کل دامپزشکی استان کرمان

تشکیلات و ساختار دامپزشکی دنیا

دانش و حرفه ی دامپزشکی بخش مهمی از علوم تجربی است و از تبادلی ناگسستن با سلامت و تامین غذای انسان دارد.

این دانش در وهله اول به تشخیص، درمان و پیشگیری از بیماری های حیوانات اعم از حیوانات اهلی، آبیان و حیات وحش می پردازد، و افزون بر این کار کرده، نقش مهم و اساسی آن در پیشگیری و کنترل بیماریهای زئونوز و نظارت بر بهداشت فرآورده های خام دامی؛ بویژه نقش نظارتی استراتژیک و منحصر به فرد در امر تجارت محصولات دامی، اهمیت آن را مضاعف می سازد. از این رو در صورت عدم توجه کافی و شایسته به آن نه تنها تولید محصولات دامی و امنیت غذایی بلکه امر مهم بهداشت عمومی و سلامت انسان نیز با مخاطرات و مشکلات زیادی مواجه خواهد شد. در حال حاضر سازمان جهانی بهداشت دامپزشکی (OIE) واقع در پاریس بر فعالیت ها و اقدامات سازمان های دامپزشکی اغلب کشورها از جمله جمهوری اسلامی ایران نظارت دارد. درباره قدمت این دانش می توان به آثاری از ارتباط انسان و حیوانات در بررسی های تاریخی از دوران آغاز سنگی اشاره کرد. اولین نشانه ها در اواسط این دوره از غارهای جنوب غربی اروپا بدست آمده که مربوط به ۶۵ تا ۱۰۰ هزار سال قبل؛ یعنی اواسط دوره پالئولیتیک یا آغاز سنگی است.

در ایران آثار نقاشی حیوانات مربوط به دوره پارینه سنگی در نواحی: همیان، میرملاس و دوشه از توابع استان لرستان بر جای مانده است. آثار مربوط به اهلی کردن حیوانات توسط انسان در این منطقه و نیز تیه سیلنگ کاشان دیده می شود. با ساکن شدن انسان و اهلی کردن، پرورش و نگهداری حیوانات و ارتباط نزدیک بین او و حیوانات، بسیاری از انگل ها و میکروارگانسیم ها فرصت پیدا کردند که در جمعیت میزبان های حساس مستقر شده و برخی از بیماریها و عفونت ها به حالت اندمیک و بومی در آیند.

نقش عفونت ها و بیماریهای زئونوز هم از همین زمان برجسته و مشخص می شود. محققین عقیده دارند برخی از بیماریها مثل آلودگی های انگلی، برخی از ویروسهای هریس و باکتری هلیکوباکتر پیلوری قدرت استقرار در جمعیت های کوچک را دارا بودند؛ اما برخی از بیماری های آیدمیک مثل آنفلوآنزا، سرخک و اریون اغلب بصورت گذرا مشکلاتی ایجاد می کردند ولی در جمعیت های کوچک دوام نیافته و ناپدید می شده اند و در فرصت های مناسب بعدی ظهور پیدا می کرده اند. گروهی از محققین عقیده دارند برخی از بیماریها مثل سرخک از دوره نئولیتیک، بعد از اهلی کردن حیوانات از حیوان به انسان منتقل شده اند. بطور کلی اغلب بیماریهای عفونی واگیر بعد از این دوره و به دنبال سکونت انسان در محل های مختلف و اهلی کردن حیوانات و ارتباط بین انسان و دام اهمیت پیدا کرده اند. در کنار این اتفاقات بشر اولیه با شیوه های ابتدایی به

درمان حیوانات می پرداخته و حتی برخی از این شیوه ها را از طبیعت و رفتارهای غریزی حیوانات تقلید نموده است.

برخی آثار و شواهد باستان شناسی حاکی از آن است که انسان برخی از اصول مهم پیشگیری و کنترل بیماریهای واگیر را در همین دوره آموخته

است بدین نحو که :

۱ - اقدام به جداسازی حیوانات بیمار می نموده.

۲ - لاشه حیوانات تلف شده را می سوزانده است.

دانش و حرفه دامپزشکی در طول تاریخ با فراز و نشیب های زیادی مواجه بوده است. بررسی تاریخ تمدن های باستانی: سومر، بابل، مصر، یونان، روم و ایران نشان میدهد که در برخی از این دوره ها به لحاظ اهمیت حیوانات در آیین های دینی، صنعت حمل و نقل، فنوحات نظامی و همچنین تغذیه، این دانش و حرفه جایگاه و ارزش والایی می یافته و گاهی هم به علت تعصبات و کونه نظری ها مورد بی توجهی و بی مهری قرار می گرفته است.

تحولات دامپزشکی در دنیا در قرون اخیر همزمان با پیشرفت دیگر رشته های علمی بویژه زیست شناسی و پزشکی صورت پذیرفته است. فراهم شدن رفاه نسبی، رشد دانش پزشکی و کاهش مرگ و میر در اثر بیماریها باعث افزایش نرخ رشد جمعیت و تقاضای بیشتر مواد غذایی و در نتیجه توجه به سلامت حیوانات تولید کننده گوشت و شیر شده است. در کنار آن توجه به سلامت اسب بویژه در سواره نظام ارتش های دنیا و ورزش سوارکاری سبب توسعه دانش دامپزشکی گردیده است. اهمیت یافتن طب مقایسه ای و ضرورت توجه به بیماریهای قابل انتقال به انسان تحولات مثبت دامپزشکی را در پی داشته و به ارتقاء تشکیلات اجرایی و آموزشی دامپزشکی منجر گردیده است.

یکی از محاسن بازار این قانون اعطای قدرت اجرایی به سازمان است که ضمانت های اجرایی محکمی برای آن پیش بینی شده است. اجرای قانون مذکور و آیین نامه های اجرایی آن زمینه مبارزه موثر با بیماری های واگیر دامی را که تا آن زمان خسارت گسترده ای به سرمایه دامی وارد می کردند، فراهم نمود. بدنبال آن اجرای قانون نظام دامداری توسط دامپزشکی شرایط توسعه و گسترش دامداری های صنعتی و توجه به توسعه پایدار را فراهم ساخت.

دامپزشکی بعد از انقلاب

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی با عنایت ویژه به بخش کشاورزی و دامپروری و امنیت غذایی، اهمیت دامپزشکی روز به روز آشکار تر می گردید. هر چند در مقطعی بدنبال تصویب قانون تشکیل مراکز خدمات کشاورزی روستایی و عشایری توسط شورای انقلاب و اجرای آن در برخی از استان ها، و محدودیت های ناشی از جنگ تحمیلی استقلال و اختیارات دامپزشکی تحت الشعاع تشکیل مراکز فوق و شرایط جنگی واقع می شود، اما با گذشت زمان مجدداً اهمیت اقدامات دامپزشکی و ضرورت تقویت و استقلال آن مورد عنایت مسئولین قرار می گیرد تا این که در سال ۱۳۶۷ سطح ادارات دامپزشکی استان ها به شبکه دامپزشکی زیر نظر ریاست سازمان دامپزشکی کشور ارتقا پیدا کرده و بنا به دستور دکتر کلانتری وزیر کشاورزی وقت استقلال بالایی دامپزشکی در سطح استان ها با تشکیل ذیجایی مستقل به رسمیت شناخته شده و اختیارات لازم به روسای دامپزشکی استان ها تفویض می شود. این استقلال باعث سرعت بخشیدن به اقدامات دامپزشکی و اجرای برنامه های بهداشتی می گردد و این نقطه عطف با انتزاع و انتقال دامپزشکی و امور دام به وزارتخانه نو اساسی جهاد سازندگی در بهمن ماه ۱۳۶۸ تحولی اساسی در تاریخ دامپزشکی محسوب می گردد.

با این تغییرات، در استان ها شبکه دامپزشکی، و در شهرستان ها اداره دامپزشکی، به طور عمودی زیر نظر سازمان دامپزشکی و به طور عرضی با سازمان جهاد سازندگی استان و مدیریت جهاد سازندگی شهرستان مرتبط می گردند.

در این سال ها با پیگیری هایی که انجام میشود فوق العاده حق محرومیت از طب پزشکان به دامپزشکان شاغل در بخش دولتی که از انجام فعالیت های درمانی خصوصی محروم مانده اند نیز تسری پیدا می کند و تسبب انگیزه مضاعف دامپزشکان برای ارائه خدمات بهتر در راستای حفاظت از سرمایه دامی و ارتقا بهداشت عمومی می گردد.

اما متأسفانه حق محرومیت از طب دامپزشکان در اواسط دهه ۸۰ هنگام تصویب لایحه قانون مدیریت خدمات کشوری مغفول مانده، که امید است این بی مهری به دامپزشکان در زمان بازنگری و اصلاح قانون مذکور مرتفع گردد و استعانت فزادانی شایسته از این قشر زحمت کش به عمل آید.

بررسی علل ایجاد تشکیلات دامپزشکی در تعداد قابل توجهی از کشورهای جهان نشان می دهد که تاسیس تشکیلات نوین دامپزشکی در اغلب آن ها به علت بروز همه گیری های طاعون گاوی و گاها شارین یا سیاه زخیر و یا مسمومیت بوده است که ایران نیز از این قاعده مستثنی نبوده و سرایت طاعون گاوی در سال ۱۳۹۵ و گسترش آن در سالهای بعد و خسارت های اقتصادی گسترده ناشی از آن موجب ایجاد تشکیلات آموزشی و اجرایی دامپزشکی نوین شده است.

تشکیلات دامپزشکی نوین ایران

اولین تشکیلات دامپزشکی ایران تحت عنوان "کانون دفع آفات حیوانی" تحت نظارت انستیتو پاستور در سال ۱۳۰۳ هجری شمسی تشکیل و به رسمیت شناخته شد. مرحوم دکتر عبدالله حامدی پزشک و دامپزشک که سالها ریاست این اداره را عهده دار بود، به توسعه آن پرداخت و بنیان گذار اداره کل و دانشکده دامپزشکی و ادارات دامپزشکی منطقه ای و استانی در کشور می باشد.

در ۲۵ شهریور ۱۳۱۴ اولین قانون دامپزشکی تحت عنوان "قانون نفتیش صحت حیوانات" مشتمل بر ۹ ماده به تصویب مجلس شورای ملی رسید که بنیانی بود برای فعالیت های دامپزشکی کشور. با سرگ نایهنگام دکتر حامدی به علت بیماری نفوس در سال ۱۳۲۵ ارزش کار دامپزشکی نیز به یکباره به فراموشی سپرده شده و جایگاه دامپزشکی تنها به یک معاونت در اداره کشاورزی استان خلاصه می گردد. در نهایت با تلاش ها و پیگیری های مسئولین وقت و همزمان با شیوع بیماری مهلک طاعون اسی و از بین رفتن کامل اسب های ارزشمند کشور، ادارات دامپزشکی استان ها بار دیگر در سال ۱۳۲۹ مستقل و احیا شده و تحت نظر مستقیم مدیر کل دامپزشکی کشور قرار می گیرند. نقش حیاتی دامپزشکی در ریشه کنی بیماری طاعون گاوی، گسترش دامداری ها و مرغداری های صنعتی در کشور و نیاز رو به افزایش جامعه به خدمات دامپزشکی، بازنگری وظایف و تشکیلات دامپزشکی کشور را اجتناب ناپذیر می نمود.

که با تلاش خستگی ناپذیر پیشگامان این علم در کشور و موافقت مسئولین وقت، سرانجام در سال ۱۳۵۰ قانون تشکیل سازمان دامپزشکی کشور به تصویب مجلس رسید. با تصویب این قانون که یکی از قوانین جامع دامپزشکی می باشد، اصول اساسی در بخش دامپزشکی کشور ایجاد گردید.

از دیگر تحولات مثبت دامپزشکی در اوایل دهه ۷۰ می توان به ارتقاء سطح تشکیلاتی شبکه دامپزشکی استان به اداره کل دامپزشکی استان اشاره کرد. که این تحول در استان کرمان با الحاق دامپزشکی منطقه جیرفت و کهنوج به دامپزشکی استان، که تا قبل از آن زیر نظر سازمان عمران جیرفت فعالیت می نمود، همزمان می گردد و متعاقبا با انتزاع دامپزشکی عشایری از مدیریت عشایری استان و الحاق به اداره کل دامپزشکی استان مدیریت بهداشت دام و دامپزشکی در همه حوزه ها و شهرستان های استان یکپارچه می گردد.

در همین دهه کلیه وظایف مربوط به بهداشت و بیماری های ازیان نیز از اداره شیلات منتزع و به اداره کل دامپزشکی منتقل گردید. همچنین در اجرای ماده ۱۱ آیین نامه بهداشت محیط که اعلام می دارد صدور مجوز ورود و ترخیص و کنترل بهداشتی هر نوع دام و فرآورده های خام دامی با توجه به نئ مواد (۲ و ۳ و ۷ و ۸) قانون سازمان دامپزشکی کشور مصوب ۱۳۵۰ که موخر بر قانون مواد خوردنی و بهداشتی است علی الاطلاق و در تمام مراحل امر از تولید، توزیع و عرضه از لحاظ پیشگیری و مبارزه با بیماری های دامی و بیمارهای مشترک بین انسان و دام برعهده سازمان دامپزشکی می باشد. در سال ۱۳۷۲ تمام وظایف مذکور به دامپزشکی محول شده و ابزارت دامپزشکی با امکانات نه چندان مناسب ولی با ایثار و از خودگذشتگی وظایف مذکور را به نحو شایسته اجرا می کنند که تحولی اساسی در زنجیره تولید تا توزیع و عرضه مواد خام دامی ایجاد می کند و این تحول عظیم به تشکیل و تأسیس زیرساخت ها و ساختارهای مناسب در این زنجیره منجر می گردد. در همین ارتباط و برای شفاعت اجرای اقدامات بهداشتی دامپزشکی در دهه ۷۰ با تصویب قانون مجازات اسلامی طبق ماده ۶۸۸، مجازات های بازدارنده ای برای اقداماتی که تهدید علیه بهداشت عمومی به شمار می روند از جمله کشتار غیر مجاز دام وضع می گردد. که شفاعت اجرایی خوبی برای برنامه های بهداشتی محسوب می گردد. با توجه به تحولات مذکور دهه هشتاد را می توان دوره تحولات کمی و کیفی تشکیلات دامپزشکی از نظر حوزه جغرافیایی و مسئولیتی و ارتقاء سطح سازمانی ارزیابی کرد. که بدنبال آن سطح و هماهنگی انجام خدمات دامپزشکی بصورت قابل توجهی توسعه و بهبود یافت. در کنار این گسترش وظایف و خدمات دامپزشکی با پیگیری های مدیران و مسئولین وقت یا اخذ اعتبارات مناطق محروم از وزارت کشور، پست های دامپزشکی و خانه های بهداشت دامپزشکی در بخش ها و روستاها نیز احداث گردید تا ارائه خدمات از جمله واکسیناسیون دام ها و اقدامات درمانی مناسب و مستمر تا اقصی نقاط روستاها به سرعت صورت پذیرد.

نوسازی ناوگان حمل و نقل دامپزشکی استان با اختصاص تعداد قابل توجهی خودروی مناسب با کمک وزیر وقت جهاد سازندگی صورت پذیرفت که نقش قابل توجهی در ارائه هر چه بهتر و سریع تر خدمات دامپزشکی داشت. این نکته موید آن است که تاوگان حمل و نقل مناسب با توجه به شرایط حوزه مأموریت دامپزشکی یکی از ضرورت های انجام کار مطلوب دامپزشکی می باشد که معمولاً همواره تحت الشعاع محدودیت های اعتباری و دیگر مسائل قرار می گیرد. در اواخر این دهه دو وزارت نخاله کشاورزی و جهاد سازندگی اقدام و دامپزشکی نیز زیر نظر این وزارت خانه ی ادغام شده تحت عنوان وزارت جهاد کشاورزی فعالیت خود را ادامه داد.

گرچه ادارات دامپزشکی در ابتدا در محل های استیجاری دائمی می گردند ولی کلینیک های دامپزشکی مراکز استان ها از قدیمیترین ساختمان های بخش دولتی وزارت کشاورزی محسوب می شوند بر اساس اسناد و مکاتبات موجود قطعه زمینی به دستور مدیر کل وقت دامپزشکی کشور در سال ۱۳۳۵ به منظور احداث کلینیک دامپزشکی در استان کرمان توسط یک دامپزشک به عنوان رئیس اداره دامپزشکی که همزمان سرپرست اداره کشاورزی استان هم بوده خریداری و در سال ۱۳۳۸ احداث و به بهره برداری می رسد. ملک مذکور واقع در خیابان ابن سینای فعلی است و بعد از انقلاب اسلامی و تشکیل جهاد سازندگی توسط رئیس وقت دامپزشکی استان در اختیار جهاد سازندگی کرمان قرار می گیرد که تا چند سال پستی در اختیار اداره جهاد کشاورزی شهرستان کرمان بوده اما در سال های اخیر به مدیریت استاد علی استان واگذار گردیده است. زمین فعلی اداره کل دامپزشکی استان، که در ۴ کیلومتر ۲ پلنوار جمهوری اسلامی واقع است، برای احداث کلینیک و ساختمان دامپزشکی از اداره کل کشاورزی تحویل گرفته شده و در سال های ابتدایی پیروزی انقلاب اسلامی به بهره برداری می رسد. همچنین پروژه های احداث کلینیک های دامپزشکی در شهرستان های مختلف شامل: سیرجان، بافت، شهر بابک، بم، رفسنجان و زرنج اجرا شده و به عنوان سایت های اداری وقتی به مرحله بهره برداری می رسند.

با توجه به مستهلک شدن بنای ساختمان اداری از یک سو و افزایش گستره وظایف و خدمات دامپزشکی از سوی دیگر پروژه احداث آزمایشگاه مرجع منطقه ای و ساختمان جدید اداره کل از محل اعتبارات تخصصی بافته دفتر مقام معظم رهبری به استان در سال ۱۳۸۲ مصوب گردید و با تخصیص اعتبارات بعدی تکمیل و تجهیز و در سال ۱۳۸۷ به بهره برداری رسید.

در دهه ۸۰ پدیده‌های بازنگشته شدن تعداد زیادی از پرسنل دامپزشکی استان هنگام جذب نیروهای جدید بخش قابل توجهی از نیروها را بتوان دامپزشک تشکیل دادند که در مجموع ترکیب جنسیتی دامپزشکان به نفع بانوان تغییر کرد و فرصتی فراهم شد تا توان زنان نیز در این میدان به نمایش گذاشته شود. هم اکنون تعدادی از این افراد در پست های مدیریتی و کارشناسی شامل: معاونت اداره کل و روسای ادارات ستادی و شهرستانی به فعالیت مشغول می باشند و کارایی خوبی از خود نشان داده اند.

در همین دوره افتتاح شبکه های دامپزشکی در شهرستان های تازه تاسیس لردمانشیر، فهرج، ریگان، انار، کوهدشت، ارزوئیه و رابر در محل پست های دامپزشکی قبلی با تخصیص امکانات و نیروی انسانی مورد نیاز اتفاق می افتد و با توجه به استقلال اکثر ادارات در منطقه جبرفت و کهنوج به علت بعد مسافت و مساحت استان، به عنوان پهناورترین استان کشور، در سال ۸۸ انتزاع و استقلال دامپزشکی منطقه جبرفت و کهنوج از اداره کل دامپزشکی استان انجام شده و هفت شهرستان جنوبی زیر نظر مستقیم اداره دامپزشکی تازه تاسیس منطقه جبرفت و کهنوج به فعالیت و خدمت رسانی مشغول شده و بخشی از اختیارات دامپزشکی استان در اختیار اداره مذکور قرار می گیرد. بازسازی ساختمان فنی و اداری شهرستان بزم و احداث ساختمان های فنی اداری بردسیر و راور در اوایل دهه ۸۰ و احداث و تجهیز ساختمان های شبکه های دامپزشکی شهرستان های فهرج، انار و ارزوئیه در دهه بعد از جمله اقدامات تکمیل مجموعه فنی و اداری محسوب می شوند.

تبدیل وضعیت نیروهای قراردادی به پیمانی ویژه مناطق کمتر توسعه یافته در دهه اخیر و اصلاح و افزایش پست های سازمانی اداره کل نیز از دستاوردهای این دهه محسوب می شود. که مناسفانه به علت محدودیت های جذب نیرو بسیاری از پست ها همچنان بلا تصدی باقی مانده اند.

در حال حاضر علاوه بر نقش مهم و اساسی دامپزشکی در کنترل اپیدمی ها و بیماری های واگیر دمی و تأثیرات مهم در بهبود کمی و کیفی تولیدات دامی و امنیت غذایی، نقش دامپزشکی در حفظ و ارتقا بهداشت عمومی آشکار تر شده است. خدمات دامپزشکی در ارتقای بهداشت عمومی از راه های مختلف از جمله مشارکت در تحقیقات پایه پزشکی، طب مقایسه ای، کنترل زئونوزها و تامین سلامت غذا، ارائه می گردد و هر گونه نارسایی در هر کدام از این عرصه ها می تواند اثرات بسیار مخرب و زیانباری به دنبال داشته باشد. اهمیت اقدامات دامپزشکی در تامین ایمنی و امنیت غذا، کنترل منشا حیوانی بسیاری از عفونت ها و بیماری های انسانی، و در نهایت جدایی ناپذیری ذاتی دانش دامپزشکی و پزشکی سبب مطرح شدن مفهوم راهبردی جدیدی با عنوان " یک جهان ، یک سلامت " در دنیا شده است. در حال حاضر اهمیت مشارکت دامپزشکی در بسیاری از مجامع و شوراهای علمی و استانی بر کسی پوشیده نیست. حضور فعال و مستمر دامپزشکی به عنوان عضو ثابت در شوراها و کارگروه های مختلف از جمله: شورای اداری، شورای برنامه ریزی، شورای سلامت استان، ستاد قاچاق کالا و ارز، ستاد تنظیم بازار و کمیته ساماندهی کشتارگاه ها و... نشان از تعدد وظایف و گستره خدمات دامپزشکی است.

ساختار فعلی دامپزشکی استان

تشکیلات فعلی کنونی، اداره کل دامپزشکی استان کرمان متشکل از دو معاونت سلامت و توسعه مدیریت و منابع، دفتر نمایندگی ولی فقیه، ۱۵ اداره فنی و ستادی شامل ادارات روابط عمومی، ارزیابی عملکرد، امور حقوقی و آزمایشگاه مرجع و مرکز تشخیصی زیر نظر مستقیم مدیرکل ادارات قرنطینه و امنیت زیستی، بهداشت و مدیریت بیماری های دامی، بهداشت و مدیریت بیماری های طیور و زنبور عسل، بهداشت و مدیریت بیماری های آبزیان، نظارت بر بهداشت عمومی و مواد غذایی و تشخیص و درمان تحت مجموعه معاونت سلامت و ادارات برنامه و بودجه، فناوری اطلاعات و ارتباطات و تحول اداری، آموزش و ترویج، امور اداری رفاه و پشتیبانی و امور مالی تحت مجموعه معاونت توسعه مدیریت و منابع و ۱۶ شبکه دامپزشکی شهرستان و ۶ پست دامپزشکی مرکز بخش است که جمعاً تحت مدیریت مدیرکل دامپزشکی استان کرمان با حراست مستقل فعالیت می نمایند. پست های سازمانی اداره کل دامپزشکی استان شامل ۳۵۱ پست سازمانی محسوب می باشد که تعداد ۱۶۷ پست پانصدی و ۱۸۴ پست صدی می باشد در کنار این تعداد نیروی رسمی و پیمانی ۶۰ نفر نیروی قراردادی هم مشغول به کار می باشند حدود ۸۷ درصد کارکنان دامپزشکی در حال حاضر دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی کاردانی به بالا می باشند که نسبت به اوایل انقلاب تغییر چشمگیری به نفع افراد دارای مدرک دانشگاهی ایجاد شده است. این ترکیب نیروی انسانی دارای تحصیلات عالی به یکی از مزایای ساختار اداری این اداره کل نسبت به سایر ادارات می باشد.

دانشکده دامپزشکی دانشگاه شهید باهنر کرمان

طرح تاسیس و راه اندازی دانشکده دامپزشکی دانشگاه شهید باهنر کرمان با دلایل موجه به لحاظ وسعت استان، آمار جمعیت و تولیدات دامی استان و عدم وجود مرکز آموزش عالی در منطقه جنوبشرق، پس از طی مراحل قانونی در اواخر دهه ۶۰ تصویب گردید. در این راه مسئولین وقت اداره کل دامپزشکی استان با استقبال و حمایت از این طرح، از هیچ گونه کمکی دریغ نکرده و با اختیار گذاشتن امکانات اداره کل از جمله کلینیک مرکزی کرمان، تجهیزات فنی و کمک های آموزشی در جهت آموزش بهتر دانشجویان دوره بالینی دوره های نخست آن دانشکده قدم برداشتند و اکنون دانشکده دامپزشکی دانشگاه شهید باهنر کرمان یکی از دوازده دانشکده دامپزشکی فعال در وزارت علوم تحقیقات و فناوری می باشد که شاهد خدمت رسانی دانش آموختگان آن در واحد اجرایی و بخش خصوصی دامپزشکی استان می باشیم. اداره کل دامپزشکی استان برای بکارگیری این نیروهای متخصص در بخش های مورد نیاز، حمایت ها و رایزنی های لازم را بعمل آورده است که تحقق صد درصدی تعهد پیش بینی شده در حوزه اشتغال اعم از بخش دولتی و خصوصی در سنوات اخیر در سامانه رصد گواهی بر این موضوع است. وجود بازاری توانمند علمی همچون دانشکده دامپزشکی در استان توانسته است مجموعه اداره کل و نظام دامپزشکی را در مسیر انجام وظایف و حل مشکلات دامپزشکی استان همراهی نماید.

موسسه واکسن و سرم سازی رازی

در اواخر دهه ۵۰ طبقه دوم ساختمان دامپزشکی استان به واکسن سازی اختصاص می یابد و بخش واکسن سازی استان با هدف تولید واکسن آنترتوکسمی تجهیز و راه اندازی می گردد. متأسفانه در اواسط

دهه ۶۰ به دلیل عدم تحویل بذر واکسن از موسسه رازی، تولید واکسن آنترتوکسمی متوقف می گردد، اما در همین بازه زمانی به دلیل کمبود داروهای همچون آکسی تتراسیکلین، انو واکسن پاستورلوز با استفاده از ربه دام های مبتلا به پنومونی به همت دکتر مجدزاده تهیه و در دام های استان استفاده می شود که به صورت مقطعی در پیشگیری از بیماری های تنفسی دام موثر واقع می گردد. در اوایل دهه ۷۰ توافقی بین اداره کل دامپزشکی و مرکز تحقیقات جهاد و موسسه واکسن و سرم سازی رازی حصارک کرج برای راه اندازی شعبه استانی

این موسسه منعقد می گردد که در قالب این توافقنامه برای تولید مجدد واکسن، وسایل، تجهیزات و مواد واکسن سازی دامپزشکی شامل چهار دستگاه الیوکلو بزرگ هپاس، ده ها عدد بن بن و مقادیر معتدله ای انواع محیط کشت و دیگر وسایل و مواد برای شروع فعالیت به شعبه استانی واکسن سازی رازی منتقل می گردد. و این مرکز با امکانات مذکور و کمک شعبه صادر حصارک راه اندازی و توسعه یافته و کماکان در حال تولید واکسن می باشد و تاکنون توانسته است گام های موثری برای تولید واکسن هایی همچون آنترتوکسمی، شاربن، قانقار یا و تحقیقات کاربردی بردارد.

نظام دامپزشکی استان کرمان

تشکیل سازمان نظام دامپزشکی از جمله برنامه های توسعه دامپزشکی به منظور ساماندهی و نظارت بر بخش خصوصی دامپزشکی است که با پیگیری و همت مسئولین وقت دامپزشکی کشور و استان ها راه اندازی گردیدند. نخستین شورای نظام دامپزشکی استان کرمان در بیستم خردادماه ۷۹ با هدف دستیابی به راهکارهای مناسب جهت ارتقا و ساماندهی دامپزشکی بخش خصوصی استان پس از برگزاری انتخابات و تعیین اعضا تشکیل گردید و رسماً کار خود را در محل اداره کل دامپزشکی استان آغاز نمود. نظام دامپزشکی استان همیشه همراه و همگام با اداره کل دامپزشکی استان در راه نیل به اهداف و اجرای مقررات و قوانین مربوط به امور دامپزشکی قدم برداشته است. نظام دامپزشکی استان کرمان اولین نظام استانی است که با پیگیری و همت مسئولین اداره کل و نظام، مالک زمین و ساختمان اداری و مهمانسرای مستقل و متعلق به نظام شده است.

از اهم اقدامات نظام دامپزشکی استان طی سال های متعددی علاوه بر احداث و تجهیز ساختمان نظام می توان به : صدور پروانه های بهداشتی اماکن دامی در اجرای ماده ۵ قانون نظام جامع دامپروری و صدور و تمدید پروانه های بهداشتی مراکز درمانی، مایه کوبی و داروخانه ها در اجرای ماده ۲ قانون افزایش بهره وری و مشارکت در تنظیم قرارداد های مسئولین فنی و تضمین پرداختهای آنها اشاره کرد. خوشبختانه از زمان تاسیس تاکنون همدلی و همکاری خوبی بین مسئولین اداره کل و نظام وجود داشته و نتایج خوبی در پی داشته است.

روز ملی دامپزشکی

به دنبال تلاش برای اختصاص روزی به نام دامپزشکی، به پیشنهاد دکتر حسن تاج بخش چهارم مانسگار و مولف کتاب تاریخ دامپزشکی ایران، و با تصویب شورای انقلاب فرهنگی در تاریخ ۱۳۷۱/۹/۱۰، روز ۱۴ مهر ماه به عنوان "روز ملی دامپزشکی" نامگذاری شد. انتخاب این روز ریشه در تاریخ تمدن ایرانی و اسلامی دارد و مراسم پرشکوه نکوداشت آن تجلی همراهی و تعامل دامپزشکان بخشهای مختلف در پیشبرد اهداف توسعه ای کشور است. همه ساله در این روز مراسم نکوداشت روز ملی دامپزشکی با مشارکت بخش های مختلف: اجرایی، آموزشی، پژوهشی و بخش خصوصی دامپزشکی و صاحبان مشاغل و حرف مرتبط برگزار و ضمن هم اندیشی و طرح مسائل علمی و اجرایی از برترین های عرصه های مختلف قدر دانی به عمل می آید.

فناوری و دولت الکترونیک

در راستای تحقق اهداف دولت الکترونیک، اداره کل دامپزشکی نیز اقدامات قابل توجهی را در جهت بهبود ارائه خدمات و اطلاعات به شهروندان با به کار گیری سیستم ها و ابزار های نوین، به مرحله اجرا گذاشته است. موارد ذیل از جمله این خدمات می باشند:

- راه اندازی سیستم اتوماسیون اداری و سیماد به عنوان بستر و فرآیند مدیریت بدون کاغذ در ارتباطات بین اداره کل و سازمان دامپزشکی و سایر ادارات
- به کار گیری سامانه های الکترونیکی متعدد از جمله سامانه CERT جهت صدور پروانه های بهداشتی دامپزشکی بدون نیاز به مراجعه بهره بردار به اداره.
- راه اندازی سامانه دارویی ثبت تأییدیه دامپزشکی جهت ترخیص دارو و واکسن های وارداتی از گمرک.
- راه اندازی سیستم یکپارچه فر نطینه جهت صدور مجوز های صادرات و واردات و کنترل نقل و انتقال دام در سطح کشور.
- راه اندازی سامانه کارا جهت اخذ تسهیلات ویژه کار آفرینان.
- فعال سازی سایت اطلاع رسانی و پرتال دامپزشکی به منظور دستیابی کلیه شهروندان بدون محدودیت مکانی و زمانی به اطلاعات و خدمات دامپزشکی.
- راه اندازی سامانه فراگیر آموزش و ایجاد شناسنامه آموزشی برای پرسنل با ثبت سوابق آموزشی و صدور الکترونیکی گواهی نامه های آموزشی.
- راه اندازی سامانه GIS (سامانه اطلاعات جغرافیایی) دام، طیور، زنبور عسل، آبیان و نظارت.
- بهره گیری از سامانه های ساید، داور و سایر سامانه های دریافت شکایات دامپزشکی.

از آنجایی که حفظ گرامت مراجعه کنندگان و دریافت آسان خدمات توسط شهروندان از اهداف اصلی دولت الکترونیک و طرح تکریم ارباب رجوع می باشد، اداره کل دامپزشکی استان به این امر توجه ویژه ای نموده است که کسب امتیازات کامل از دستگاه های ارزیابی کننده طی سنوات گذشته مویب آن است.

نقش دامپزشکی در بلاای طبیعی

در پی رویداد دلخراش زلزله بم در پنجم دی ماه سال ۸۲، وظایف بهداشتی خطیری که به عهده ستاد امداد دامپزشکی گذاشته شده بود آنچنان به موقع، سریع و کامل انجام شد که برغم احتمالاتی که در مورد شیوع عفونت های محیطی یا برخی از بیماری های مشترک با بیماری های واگیر دامی احساس می شد، خوشبختانه هیچگونه حادثه ناگوار و همه گیری بیماری مشاهده نشد و همه بازماندگان زلزله و جمع کثیری از گروه های امدادی که ماهها در منطقه فعالیت داشتند با هیچگونه مشکل بهداشتی ناشی از بیماری های مشترک یا عفونت های محیطی مواجه نشدند. نظارت بر سواد خام دامی مورد نیاز شهرستان نیز سرعت ساماندهی، و کنترل بیماری های واگیر و درمان دامها به بهترین وجهی عملی گردید. تمام دامداران منطقه برای مدت طولانی خدمات دامپزشکی و داروی رایگان دریافت نمودند و حمایت جدی از ترسیم و افزایش مجدد جمعیت دامی شهرستان که نقش مهمی در اشتغال و تولید برای مردم شهرستان داشت بعمل آمد.

با عنایت به سرعت عمل و اقدامات گسترده و به موقع هنگام وقوع زلزله و عملیات بازسازی متعاقب آن، دامپزشکی استان لوح افتخار از مقام عالی وزارت جهاد کشاورزی و مقامات استانی دریافت نمود و به عنوان یکی از دستگاه های برتر و تأثیر گذار در جریان حوادث غیر مترقبه به رسمیت شناخته شد.

بلاای طبیعی و حوادث غیر مترقبه همواره در گمین اند تا قدرت ویرانگری خود را به بشر نشان داده و ضلش را به رخ او بکشند، در این میان برخی از مناطق بیشتر در معرض تخریب و آسیب بوده و آنان که کمتر به ابزار پیشگیری مجهز شده اند ناگزیر آسیب پذیرتر خواهند بود. با توجه به مسئولیت دامپزشکی برای پیشگیری بیماری های دامی و بیماری های مشترک بین انسان و دام، از اولویت های اقدامات دامپزشکی در مواجهه با مخاطراتی که متعاقب بلاای طبیعی و ایجاد تغییرات اکولوژیکی رخ میدهد، می توان آواربرداری و نجات و درمان دامهای آسیب دیده و خارج نمودن لاشه دامهای تلف شده و دفن بهداشتی آنها، ضدعفونی محل، بازدید از سردخانه های سواد گوشتی منطقه و تعیین تکلیف سریع فرآورده های خام دامی موجود در سردخانه ها، درمان دامهای آسیب دیده و تأمین داروهای مورد نیاز، معدوم نمودن و امحاء بهداشتی سواد گوشتی فاسد شده موجود در اماکن نگهداری و توزیع، جمع آوری و اعزام دامهای آسیب دیده و غیر قابل درمان به کشتارگاه، ایجاد پوشش ایمنی مجدد در دامهای باقی مانده علیه بیماری های مشترک و واگیر خطرناک مثل هاری، تب برفکی و آنترتوکسمی، معدوم نمودن انسانی دامهای مجروحی که امکان درمان و یا اعزام آنها به کشتارگاه مقدور نباشد، سمپاشی اماکن دامی علیه انگل های خارجی و حشرات سوذی، توزیع داروهای ضد انگلی، مکمل درمانی و داروهای تقویتی، نظارت بر بهداشت سواد غذایی یا منشا دامی (سواد گوشتی) مورد مصرف در منطقه را نام برد.

نظارت بر بهداشت عمومی و مواد غذایی

سالها دامپزشکی در سکوت و گمنامی در روستاها به خدمت رسانی می پرداخت و کمتر شهروندی حتی با نام دامپزشکی آشنا نبود تا اینکه با تصویب ماده ۱۱ آیین نامه بهداشت محیط در سال ۷۰ مسئولیت نظارت بهداشتی بر تمام مراحل تولید، فرآوری، توزیع و عرضه مواد خام دامی به دامپزشکی واگذار گردید و این سر آغاز حضور دامپزشکی در عرضه شهرها بود که مسیر جدیدی برای حضور دامپزشکی در اماکن تولید، توزیع و عرضه مواد غذایی در سطح شهری باز کرد. قبل از آن فعالیت دامپزشکی در سطح شهرها فقط به نظارت و بازرسی بهداشتی در کشتارگاه های دام خلاصه می گشت که گاهی این اقدام نیز به حساب شهرداری ها گذاشته میشد. همانگونه که ذکر شد گسترش این دامنه مسئولیت، که مبنای قانونی دانت و قبلا مورد غفلت قرار گرفته بود، موجب تحولی عظیم در ارتقاء بهداشت مواد غذایی با منشاء دامی و بهداشت عمومی گردید.

زمانی به طول نینجامید که با برگزاری دوره های آموزشی در حوزه نظارت و بازرسی بهداشتی فرآورده های خام دامی، افراد ذیصلاح بیشتری به جمع بازرسی اضافه شدند و کارت ضابط دادگستری برای بازرسی نیز تهیه گردید تا با اقتدار بیشتری برای سلامت جامعه قدم بردارند. در همین دوره با صدور دفترچه های بهداشتی برای کلیه مراکز عرضه، سردخانه ها، رستوران ها، تالارها و... بایستی گشوده شد تا تمامی بازدیدها و موارد تخلف هر واحد ثبت و نگهداری شوند. ضبط و معدوم سازی حجم قابل توجهی فرآورده های فاسد در همان ابتدای واگذاری نظارت مراکز سطح شهر به دامپزشکی حاکی از این موضوع بود که به لحاظ تخصصی بودن کار، تا آن زمان سایر دستگاه های مسئول آشنایی کامل و تسلط کافی بر امر بازرسی بهداشتی نداشتند.

در گام بعدی ساماندهی بهداشتی مراکز عرضه فرآورده های خام دامی در دستور کار قرار گرفت که با چالش های بسیار زیادی تا به امروز همراه بوده است اما با همت همکاران دامپزشکی موارد زیر اجرایی گردیده است:

• طرح آویزان کردن ماکت گوشت به جای لاشه گوشت در فضای آزاد در جهت کاهش آلودگی های ثانویه

• تجهیز مراکز عرضه به یخچال های ویترن دار با ورودت مناسب

• نصب توری و یا پرده هوا جهت جلوگیری از ورود حشرات موذی

• رعایت بهداشت فردی توسط فروشندگان و دارا بودن کارت بهداشت

• بهبود و اصلاح وضعیت مراکز از لحاظ روشنایی، قابل تست و بودن کف، دیوارها و...

• جمع آوری دست فروشان آرایش های خوراکی

گوشت مرغ یکی از نیازهای ضروری غذایی به شمار می رود، روند رو به افزایش مرغداری های استان می توانست گوشت مرغ مصرفی مورد نیاز شهروندان را تامین کند اما تا دهه ۷۰ کشتار مرغ به شیوه سنتی به عنوان یک مشکل در استان مطرح بود و کلیه مراحل کشتار، پرکنی، تخلیه انعا و احشا و... در مرغداری ها در بدترین شرایط بهداشتی انجام می شد و گاهی مسافت بسیار طولانی حمل از مرغداری تا بازار عرضه وجود داشت که بر مشکلات بهداشتی گوشت عرضه شده می افزود، خوشبختانه بنا افتتاح اولین کشتارگاه صنعتی طبریز در استان کرمان با تغییر رویکرد کشتار سنتی به صنعتی، گام مهمی در این خصوص برداشته شد؛ اما نگهداری و عرضه مرغ در وان های حاوی یخ همچنان چالش بزرگی محسوب می گردید.

در سال های آغازین دهه ۸۰ طرح بسته بندی مرغ در پاکت های پلاستیکی دارای مشخصات ضروری و تاریخ تولید و انقضا، شروع و اجرایی گردید و استان کرمان به عنوان چهارمین استان در سطح کشور جلوتر از استان هایی همچون خراسان و تهران در انجام این مهم پیش قدم بود. گرچه در ابتدای راه برای عرضه و مصرف مرغ بسته بندی شده مقاومت هایی وجود داشت اما با آموزش و شفاف سازی های پیاپی این مشکل مرتفع و عموم مردم به مزیت بهداشتی آن واقف گردیدند.

ساماندهی حمل و نقل دام، طیور و فرآورده های خام دامی با وسایل نقلیه کند دار و ناپسند صلاحیت شده دامپزشکی دارای شرایط بهداشتی مناسب از جمله داشتن ترموکراف و ترموکیتگ، نیز تحول خوبی در تامین شرایط بهداشتی حمل و نقل بود.

این مهم در رابطه با حمل شیر خام نیز مطرح بود که با احداث ایستگاه های جمع آوری شیر خام در سطح استان حمل شیر خام با دبه های پلاستیکی از دامداری ها منتفی و تنها با تانکر های دو چرخه استیل از مراکز جمع آوری به مأمور کارخانجات حمل می شد. که آغاز این راه با مشکلات بسیاری همراه گشت اما خوشبختانه با تلاش ها و پیگیری های مداوم و با در نظر گرفتن تسهیلات ویژه جهت احداث و تجهیز این ایستگاه ها، دامپزشکی توانست آن را نهادینه نماید و تمامی آزمایشات ابتدایی از جمله تشخیص برخی نقلیات اندازه گیری بار میکروبی شیر و... توسط مسئولین فنی بهداشتی مستقر در این مراکز صورت پذیرد و از پذیرش شیر خام فاسد و غیر بهداشتی جلوگیری به عمل آید.

در فرهنگ و آداب مذهبی اسلامی غذای حلال و ذبح شرعی از اهمیت بسزایی برخوردار بوده است. گرچه در دهه های قبل نیز این مهم بسیار مورد توجه قرار می گرفت اما به طور رسمی در سال های ابتدایی دهه ۸۰ ناظرین شرعی در کنار ناظرین بهداشتی در کشتارگاه های دام و طیور استان استقرار یافتند تا بر ذبح شرعی دام و طیور نظارت ویژه ای داشته باشند.

در آذرماه سال ۱۳۸۷ آیین نامه اجرایی نظارت بهداشتی دامپزشکی تصویب می گردد. با ابلاغ این آیین نامه مسیر سازمان دامپزشکی کشور برای نظارت هرچه بهتر و بیشتر بر کار تولیدکنندگان فرآورده های خام دامی، مراکز نگهداری و پرورش، تولید خوراک دام و... هموار شد. هدف دولت از تصویب و ابلاغ این قانون سلامت دام، غذای سالم و در نهایت دسترسی مردم به مواد غذایی بهداشتی و سالم می باشد. از سوی دیگر نظارت شدیدتر و سخت گیرانه تر بر مراکز تولید فرآورده های خام دامی و... از دیگر اهداف این مصوبه است. تا قبل از ابلاغ این آیین نامه مسئولین فنی بهداشتی که در مراکز تولید فرآورده های خام دامی مشغول به کار بودند توسط کارفرمایان انتخاب و حقوق آنها نیز توسط کارفرمایان تعیین و پرداخت می شد و مسئول فنی بهداشتی تحت امر کارفرما بود. این امر نیز موجب می شد بعضاً مواد غذایی تولیدی که به دست مردم می رسد کیفیت لازم را نداشته باشند و سلامت آنها را به خطر بیندازند.

در این آیین نامه و بر طبق ماده ۱۹ برای نظارت هرچه بیشتر و دقیق تر مسئولین فنی بهداشتی به کار تولیدکنندگان و عدم سوءاستفاده آنها از این افراد وابستگی مالی مسئولین فنی بهداشتی به کارفرمایان قطع می شود که همچنان با مشکلاتی در مسیر اجرا همراه می باشد.

در همین دهه شاهد احداث اولین کارگاه بسته بندی فرآورده های خام دامی بودیم که بایستی زیر نظر یک نفر دکتر دامپزشک به عنوان مسئول فنی بهداشتی فعالیت می نمود. از مزیت های احداث این نوع کارگاه ها علاوه بر اشتغال زایی و کار آفرینی، ارائه محصولات بسته بندی شده آماده طبخ در اوزان مختلف می باشد که با توجه به شرایط و نیاز جامعه، احداث این چنین کارگاه هایی از ضرورت ها محسوب می گردید که در سال های بعد نیز به تعداد آن ها افزوده شد.

سلامت و بهداشت تخم مرغ به عنوان یک مسئله جهانی در سفره غذایی اکثر افراد جامعه همیشه مورد توجه بوده است. در دهه ۸۰ طرح شناسنامه دار کردن تخم مرغ و درج تاریخ تولید و انقضا و نام واحد تولیدی اجرایی گردید که گامی مؤثر در تأمین سلامت جامعه بوده و هم اکنون کلیه تخم مرغ های تولیدی در سطح استان به صورت مستمر تحت نظارت و بازرسی بهداشتی دامپزشکی قرار دارند.

در جهت انجام نظارت دقیق تر و کنترل لاشه های گوشت کشتار شده در کشتارگاه های دام و ایجاد امکان ردیابی و برخورد با متخلفین در واحدهای عرضه سطح شهر، طرح نصب لیبل بر روی لاشه های گوشت با درج نام کشتارگاه، تاریخ تولید و انقضا در اواخر این دوره اجرایی گردید و خوشبختانه با موفقیت چشم گیری همراه گشت. ساماندهی کارخانجات خوراک دام و طیور با استقرار مسئول فنی بهداشتی نیز در این دهه اجرایی گردید.

با ورود به دهه ۹۰ ضرورت احداث کشتارگاه های صنعتی دام و توقف کشتار در کشتارگاه های قلمی بیش از پیش احساس می گردید و اولین کشتارگاه صنعتی دام در شهرستان بزم افتتاح و به بهره برداری رسید که امیدواریم در سال های آتی به این رقم افزوده شود. انجام اصلاحات ساختاری و مدیریتی و نواکان حمل و نقل بهداشتی و تجهیز تمامی کشتارگاه های دام استان به پیش سرد کن جهت نگهداری لاشه به مدت ۲۴ ساعت به منظور ایجاد تغییرات مناسب بوشیمیایی در گوشت و رسیدن به نردی مناسب و پیشگیری از بیماری های همچون تب خونریزی دهنده کرمه گنگو یا پیگیری های شبانه روزی مسئولین اداره کل از جمله اقدامات ارزشمندی است که در سالهای اخیر محقق گردیدند. و تأثیر بسزایی در ارتقاء بهداشت گوشت داشته است. احداث کشتارگاه صنعتی و مجهز دام شهرستان کرمان توسط بخش خصوصی و با حمایت های دامپزشکی یکی دیگر از اقدامات ارزشمندی این دوره محسوب می شود که با یاری خدا بزودی به بهره برداری خواهد رسید.

سایر اقدامات این دوره را می توان اینطور خلاصه نمود:

- ۱- راه اندازی سامانه Cmt جهت صدور الکترونیکی پروانه های بهداشتی کارگاه های بسته بندی، کشتارگاه ها، کارخانجات خوراک دام و طیور و مسئولین فنی بهداشتی
- ۲- تنظیم و تدوین استانی سند راهبردی امنیت غذایی در سه جلد گوشت قرمز، مرغ و شیر خام با انضام استاندارد محترم وقت
- ۳- اجرایی کردن طرح پایش باقی مانده های آنتی بیوتیکی، فلزات سنگین و سموم در فرآورده های خام دامی
- ۴- راه اندازی و انجام طرح ردیابی گوشت مرغ با کنترل از طریق سامانه پیامکی
- ۵- صدور پروانه بهداشتی مراکز عرضه فرآورده های خام دامی
- ۶- صدور پروانه تولید محصولات کارگاه های بسته بندی فرآورده های خام دامی
- ۷- صدور پروانه ساخت محصولات کارخانجات خوراک دام و طیور
- ۸- اجرایی شدن استقرار مسئول فنی بهداشتی دامپزشک در کارخانجات شیر استان با هدف نظارت بیشتر بر سلامت شیر خام ورودی به کارخانجات

۹- راه اندازی سامانه GIS نظارت و ثبت اطلاعات کشتار دام و

نظارت و بازرسی بهداشتی به صورت روزانه

افزون بر مأموریت های روزانه دامپزشکی در زمینه نظارت بر بهداشت عمومی و مواد غذایی، در مناسب های خاص مثل ایام عید نوروز، عید قربان، تاسوعا و عاشورا، توسط اکیپ های ویژه دامپزشکی نظارت بر بهداشت گوشت دام های قربانی و محصولات عرضه شده در مراکز تحت نظارت، صورت می پذیرد.

همچنین با عنایت به ضرورت تأیید سلامت گوشت های وارداتی از نظر بهداشتی و شرعی، ناظرین بهداشتی و شرعی دامپزشکی برای نظارت بر کشتار دام به کشورهای طرف قرارداد اعزام می شوند.

بازرسی بهداشتی یک تیغ دو لبه است که در صورت هرگونه سهل انگاری و قضاوت اشتباه، یا سلامت مردم و یا سرمایه مردم مورد تهدید قرار می گیرد. خوشبختانه با آموزش های فنی و قانونی لازم بازرسین بهداشتی با دقت بسیار در این مسیر سخت گام بر می دارند تا به وظیفه خطیر خود عمل نمایند و ضمن راهنمایی مسئولین مراکز مرتبط، با موارد تخلف برخورد قاطع و قانونی صورت گیرد.

آزمایشگاه مرجع

در سال های

آغازین پیروزی انقلاب اسلامی با به رسمیت شناخته شدن

بیشتر دامپزشکی، بخش آزمایشگاه تشخیص دامپزشکی، فعال تر و تخصصی تر از

قبل به فعالیت خود ادامه داد تا اینکه در دهه ۷۰ با پیگیری های مستمر

مسئولین وقت از محل اعتبارات ملی و استانی آزمایشگاه های شهرستان های تابعه نیز احداث و تجهیز گردیدند

تا امکان فعالیت های تشخیصی آزمایشگاهی در سطح شهرستان ها نیز فراهم شود. از سوی دیگر در کنار آزمایشات

تشخیصی بیماری بروسلوز از جمله رزینگال، ریاست و ME۲، بیماری های انگلی، HA و HI،

بخش آنالیز خوراک دام در آزمایشگاه سناد فعال گردید تا قدم های نوبی در این بخش و بهبود تغذیه دام و طیور برداشته شود. با

توجه به اینکه کنترل کیفی فرآورده های خام دامی در همین دهه از وزارت بهداشت به سازمان دامپزشکی محول گردید و نمونه برداری

و انجام آزمایش برای برخی از قضاوت ها لازم و ضروری می بود، بخش آزمایشگاهی مواد غذایی با متشا دامی راه اندازی شد که در این

مسیر وجود نیروهای متخصص دامپزشکی کمک بسیار خوبی بود و در کمترین زمان ممکن این بخش افتتاح و به بهره برداری رسید.

در دهه ۸۰ لزوم انجام آزمایشات تخصصی تر مطابق با نیاز روز جامعه پیش از پیش احساس می شد که خوشبختانه این مهم از سوی مقامات

نیز مورد توجه قرار گرفت و پروژه احداث آزمایشگاه مرجع و مرکز تشخیص دامپزشکی جنوب شرق، موضوع

مصوبه سفر مقام معظم رهبری به استان کرمان، در سال ۸۴ پیگیری و مراحل توسعه و تکمیل آن طی مصوبه سفر رئیس

جمهور انجام شد. به دنبال این اتفاق بزرگ در دامپزشکی استان، پیشرفت های چشم گیری در این حوزه به شرح ذیل اتفاق افتاد:

-راه اندازی

بخش کنترل کیفی و بررسی تقلبات احتمالی در شیر

خام

-راه اندازی بخش PCR (تشخیص مولکولی عوامل ایجاد کننده بیماری) که دقیق ترین و از

جمله ی گران ترین آزمایشات در سطح دنیاست.

-راه اندازی آزمایشگاه الیزای دام و طیور (ردیابی آنتی بادی علیه بیماری موجود در خون)

- کشت میکروبی پاستورلا

-فراهم نمودن امکانات تشخیصی و تفریقی انواع گوشت حیوانات در آزمایشگاه مرجع به منظور شناسایی تقلبات احتمالی

عرضه گوشت سایر حیوانات

-فراهم نمودن امکانات تشخیصی و تفریقی سویه های مختلف ویروس تب برفکی

-فراهم نمودن امکانات تشخیصی آفلاتوکسین در فرآورده های خام دامی به خصوص در شیر خام

در اواخر دهه ۸۰ اولین آزمایشگاه دامپزشکی در بخش خصوصی افتتاح و به بهره برداری رسید. با واگذاری انجام بخشی از آزمایشات، در حوزه خصوصی سازی هم اقدامات موثری صورت پذیرفت.

به دنبال پیشرفت های قابل ملاحظه در دهه ۸۰ روند رو به رشد را در دهه ۹۰ نیز شاهد هستیم که از اهم آن می توان به

-راه اندازی آزمایشگاه رفرانس منطقه ای و همکار اتحادیه اروپا جهت تشخیص بیماری تب برفکی

-راه اندازی بخش تشخیص کرونا ویروس (مرس) در شیر

-راه اندازی بخش تشخیص مولکولی بیماری آنفلوآنزای فوق حاد طیور

-راه اندازی آزمایشگاه سم شناسی و اندازه گیری باقی مانده های آنتی بیوتیکی و سموم بیولوژیک در فرآورده های خام دامی

-راه اندازی دستگاه جذب اتمی برای اندازه گیری باقی مانده فلزات سنگین (مس، سرب و...) در گوشت، امعاء و احشا دام و سایر

فرآورده های خام دامی

-راه اندازی دستگاه HPLC و پایش مالاشیت گرین در مزارع پرورش ماهی استان و همچنین پایش آن در تمامی محموله

های ماهی وارد شده به استان

-راه اندازی پایش بقایای آنتی بیوتیکی در گوشت مرغ کشتار شده در کشتارگاه های سطح استان

اشاره کرد.

بهداشت و مدیریت بیمارهای دامی

عملیات مبارزه با بیماری‌ها طی چهل سال بعد از انقلاب دستخوش تحولات زیادی شده است. شروع کار ادارات دامپزشکی در کشور محدود به عملیات مبارزه با بیماری‌های دامی از طریق واکسیناسیون و بیماری‌یابی و درمان بوده که با اعتبارات و پرسنل بسیار محدود انجام می‌شده است. بطوریکه بدلیل کمبود سرسوزن، باستانی سرسوزن‌ها دوباره تیز می‌شده و مورد استفاده قرار می‌گرفته است. پرسنل دامپزشکی در شهرستان کرمان مستقر بوده و برای انجام مأموریت‌ها به شهرستان‌ها اعزام می‌شده است. پس از شیوع طاعون گاوی در سال ۲۸، بدنبال بروز مشکلات در صنعت دام کشور امکانات محدودی از جمله چند دستگاه خودرو در اختیار دامپزشکی قرار می‌گیرد. اوایل دهه ۵۰ کمتر از ۱۰ نفر دکتر دامپزشک در استان بوده و در شهرستان‌ها فقط در سبزجان و رفسنجان دکتر دامپزشک حضور داشته است. در این زمان برای انجام امور دامپزشکی حتی از دانشجویان دامپزشکی دانشگاه تهران نیز کمک گرفته می‌شده است. ارائه خدمات دامپزشکی با استقرار چند هفته تا چند ماهه اکسپ‌های دامپزشکی در مناطق مختلف انجام می‌شده و طی این مدت واکسن‌ها و دارو‌ها در یخچال‌های مخصوص خودرو نگهداری می‌شدند. به تدریج با اضافه شدن نیرو، خودرو و تجهیزات، و همچنین تأسیس نامداری‌ها و مراکز پرورش دام خدمات دامپزشکی در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ در سطح وسیع تری توسعه می‌یابد. از اقدامات تأثیرگذار دامپزشکی تا اواخر دهه ۷۰، واکسیناسیون علیه طاعون گاوی بود که از برنامه‌های اصلی کشور بوده و با حساسیت و جدیت بسیاری پیگیری می‌شد.

در سال ۱۳۷۱ بدنبال همه‌گیری طاعون گاوی در شمال کشور اکسپ‌هایی از استان برای کنترل بیماری به مناطق درگیر اعزام شدند. در استان کرمان تنها یک گله گاو در شهرستان بردسیر مشکوک به طاعون گاوی بود که معدوم شد اما بیماری آنها تأیید نشد. از اواخر دهه ۷۰ واکسیناسیون طاعون گاوی متوقف و کشور وارد فاز سروماتوری‌نگ و ریشه‌کنی بیماری شد. با پذیرش رسمی عساری بودن کشور از طاعون گاوی توسط سازمان جهانی بهداشت دام (OIE) در سال ۱۳۸۷ (۲۰۰۸) برنامه ریشه‌کنی طاعون گاوی به شکل مراقبت فعال و غیرفعال بیماری ادامه یافت. و در نهایت ۲ سال بعد، در سال ۲۰۱۱ ریشه‌کنی طاعون گاوی بطور رسمی اعلام شد. طاعون گاوی دومین بیماری پس از آبله انسانی بود که در دنیا ریشه‌کن شد و پس از آن فلج اطفال ریشه‌کن شد. ریشه‌کنی طاعون گاوی در سطح کشور یکی از موفقیت‌های بزرگ سازمان دامپزشکی بعد از انقلاب محسوب می‌شود. از دیگر اقدامات شاخص دامپزشکی اجرای طرح‌های استراتژیک مبارزه با بیماری‌های انگلی با خوراندن داروهای ضد انگلی به تمام جمعیت گوسفند و بز استان در دو فاز بهاره و پاییزه بود که از دهه ۶۰ آغاز شده بود.

اجرای طرح مذکور که چند سال بطور همزمان توسط بخش دولتی دامپزشکی انجام شد تأثیر به‌سزایی در کاهش آلودگی‌های انگلی جمعیت دامی کشور و بهبود راندمان تولید داشت و با توجه به آشنا شدن دامداران به مزایای آن توسط دامداران و بخش خصوصی دامپزشکی در سالهای بعد ادامه یافت.

در دهه ۷۰ اجرای سیستماتیک مراقبت بیماری‌های دامی فصل جدیدی در بحث پایش و مراقبت بیماری‌های دامی باز کرد که انتقال این اطلاعات از طریق تلفن، دورنما، دیسکت کامپیوتری و به صورت دستی انجام می‌شد.

در اوایل این دهه پس از ورود مجدد بیماری مضمشه به کشور از مرزهای غربی، مراقبت فعال اسبها برای بیماری مضمشه با انجام تست مالثیناسیون در دستور کار قرار گرفت.

به دلیل شیوع بالای بیماری بروسلوز در شهرستان شهر بابک، در سال ۱۳۷۵ در قالب یک طرح ضربتی تمام جمعیت گاو شهرستان از طریق تست سرمی مورد پایش قرار گرفت و بیش از ۴۰۰ رأس گاو را کشور مثبت بروسلوز حذف گردید. این اقدام گام بسیار مؤثری در کاهش موارد دامی و انسانی تب مالت در این شهرستان بود.

با شروع به کار شرکت داروسازی وناک در متعلقه ویژه اقتصادی سیرجان در اواسط دهه ۷۰ و تولید تعدادی از داروها و محصولات مرتبط با سلامت دام و طیور با نظارت اداره کل دامپزشکی استان، علاوه بر تاثیر مثبت در اشتغال نیروهای متخصص، با تامین اقلام دارویی مورد نیاز استان در مقاطع خاص همچون خشکسالی کمک خوبی برای اداره کل دامپزشکی استان بوده است.

از اواخر دهه ۷۰ با شروع به کار مراکز مایه کوبی و درمانی بخش خصوصی، بخشی از عملیات مبارزه با بیماری‌ها توسط بخش خصوصی انجام می‌شد. با حذف بخشی از یارانه مربوط به واکسن و دارو، درمان و عرضه دارو از طریق داروخانه‌ها به بخش خصوصی واگذار شد. که اداره کل دامپزشکی استان بر این مراکز و همچنین شرکت‌های بخش دارو و واکسن استانی نظارت مستقیم دارد.

با افزایش تعداد مراکز بخش خصوصی در دهه ۸۰، فعالیت‌های مبارزه با بیماری‌های دام وارد مرحله تازه‌ای شد. واگذاری درمان، و همچنین عملیات واکسیناسیون دام به مراکز بخش خصوصی در قالب طرح‌های مقابله با عوارض خشکسالی، و توسعه خدمات بهداشتی درمانی دامهای روستایی و عشایری، علاوه بر ارائه خدمات رایگان به دامداران، ایجاد اشتغال در بخش خصوصی و کمک به کوچک سازی دولت، امکانات جدیدی برای گسترش فعالیت‌های دامپزشکی فراهم کرد. با انانسه فعالیت این مراکز، برخی واکسن‌ها از جمله آنترتوکسمی، قانقاریا و آگالاکسی در اختیار شرکت بخش استانی و از این طریق در اختیار مراکز مایه کوبی بخش خصوصی قرار گرفت که با مراجعه مستقیم به این مراکز، دامدار، خدمات واکسن و واکسیناسیون را به صورت بهادار دریافت می‌کرد که تا امروز نیز ادامه پیدا کرده است. ورود بخش خصوصی به حوزه فعالیت‌های کنترل و مبارزه با بیماری‌های دام و طیور علیرغم تاثیرات مثبت خود مشکلاتی را نیز به همراه داشته است که با توانمند سازی این بخش در زمینه‌های فنی و خدمات رسانی و جلب اعتماد عمومی به ابزار قدرتمندی برای مدیریت بهداشت و بیماری‌های دام و طیور و آیزبان و زنبور عمل تبدیل خواهد شد.

گسترش تعامل عمومی برای نگهداری از حیوانات خانگی اصم از سگ، گربه، پرند و ... به عنوان حیوانات همدم و همین‌طور استفاده از سگ به عنوان سگ کار (سگ نگهبان، سگ پلیس و هلال احمر و ...) نیاز به دریافت خدمات بهداشتی برای حیوانات خانگی و سگ کار را افزایش داده است که در نتیجه توسعه فعالیت‌های بخش خصوصی در این زمینه را در پی داشته است.

پس از قطع واکسیناسیون طاعون گاوی و بروز بیماری طاعون نشخوارکنندگان کوچک (PPR)، واکسیناسیون هدفمند علیه این بیماری نیز به برنامه‌های اداره کل دامپزشکی افزوده شد. در اوایل دهه ۸۰ همچنین واکسیناسیون بروسلوز گاو با دز کاهیده واکسن ۱۹ نیز در دستور کار قرار گرفت که پس از ۳ سال واکسن‌های ۱۹ از برنامه کنترل بروسلوز حذف و واکسن‌های RB51 جایگزین آنها شدند. در اوایل این دهه واکسن دز کاهیده واکسن ۱۹ نیز برای تزریق در گوسفند و بزهای بالغ و برای افزایش مدت ایمنی واکسن وارد برنامه واکسیناسیون دام شد. در نیمه اول دهه ۸۰ زنجیره سرد واکسن نیز تکمیل و در مرکز استان و شهرستان‌ها سردخانه‌های نگهداری واکسن احداث و کامیون، کامیونت، و دیگر وسایل حمل و جابجایی واکسن خریداری شد.

از دیگر تحولات، راه‌اندازی سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) دام در سال ۱۳۸۶ بود که امکان بسیار سودمندی برای ثبت گزارشات عملیات‌های بررسی، مراقبت و مبارزه با بیماری‌های دامی مثل ثبت گزارشات واکسیناسیون، پایش و مراقبت فعال، و ثبت بیماری‌ها بصورت برخط بود. با استفاده از این سامانه و ثبت اطلاعات کلیه واحدهای دامداری و روستاها و مراتع علاوه بر اینکه اطلاعات با سرعت بیشتری از شهرستان به استان و از استان به سازمان دامپزشکی ارسال شد، امکان تهیه نقشه و بررسی وضعیت جغرافیایی کانون‌های بیماری و مدیریت بیماری‌های دامی فراهم شد. در سالهای ابتدایی دهه ۹۰ به سامانه تحت وب ارتقا یافت و با ایجاد امکان تعریف مراکز خصوصی، ثبت مستقیم تعدادی از گزارشات توسط این مراکز انجام می‌شود.

از حوادث مهم دهه ۸۰ بروز خشکسالی‌های گسترده در کشور و از جمله استان کرمان بود، که برای حمایت از دامداران در حوزه بهداشت دام، فعالیت‌های گسترده‌ای از جمله واکسیناسیون دامها، سمپاشی بدن و جایگاه دام، توزیع دارو و مکمل تغذیه‌ای بین دامداران و نوازهای آبیستان شد و اروا در بین زنبورداران به صورت رایگان انجام شد.

در سال ۸۸ اپیدمی بیماری تب برفکی در استان اتفاق افتاد. شروع اپیدمی بدلیل ورود گاو قاچاق به استان بود و نمونه برداری انجام شده از گاوهای مبتلا در شهرستان بهم و آزمایشات انجام شده نشان دهنده ورود سوبه جدید و برون تب برفکی به کشور بود.

از اقدامات و تحولات شاخص دهه اخیر می توان موارد ذیل را نام برد:

اجرای طرح ضربتی پایش بروسلوز در تمام جمعیت گاو شهرستان بردسیر و حذف دام های راکتور مثبت بروسلوز از دیگر اقدامات شاخص این دهه است.

در اوایل این دهه به تدریج، واکنسیناسیون آنتی بویسین حذف و برنامه کنترل بیماری شارپین به واکنسیناسیون هدفمند و مراقبت فعال بیماری تغییر یافت.

از دیگر تغییرات در استراتژی واکنسیناسیون در این دهه حذف واکنسین دز گاهیده Bv1 از برنامه مایه کوبی گوسفند و بز بود.

با ورود برخی بیماری های اگزوتیک مثل لمپی اسکین به کشور، برنامه واکنسیناسیون و مراقبت فعال این بیماری اجرا شد که خوشبختانه در استان کرمان موردی از بیماری تأیید نشد. همچنین با بروز بیماری نوپدید سندرم تنفسی خاورمیانه (MERS) و فلن انتقال بیماری از شتر، پایش گسترده کرونا ویروس ها در شتر در حال انجام است. با توجه به خطر و سابقه ورود بیماری های نوپدید به کشور و بازپدید بیماری ها، مثل ورود ویروس CCHF و سویه های جدید ویروس تب برفکی، پاسخ سریع و اقدام به موقع در این موقعیت ها برای صیانت از جمعیت دامی، تأمین امنیت غذایی و حفظ بهداشت عمومی از اولویت های اداره کل دامپزشکی استان است.

با توجه به واگذاری درمان به بخش خصوصی، به منظور حفظ ارتباط بخش دولتی با بخش درمان و تجربه های بیماری بومی و همچنین امکان استفاده دامداران و سازمان های مرتبط با حیوانات از امکانات مشاوره ای و درمانی دولتی و تأیید بیماری های استراتژیک، در سال ۱۳۹۱ کلینیک مرجع دامپزشکی در اداره کل دامپزشکی استان راه اندازی شد.

به موازات گسترش صنعت اسب در استان و افزایش مراکز نگهداری اسب، باشگاه ها و مسابقات سوارکاری، اقدامات بهداشتی و دامپزشکی در خصوص اسب نیز افزایش یافته است. حضور دامپزشکان فعال در بخش خصوصی در زمینه درمان اسب و حضور به عنوان دامپزشک مسابقات و حضور فعال دامپزشکان در انجمن سوارکاری استان از جمله این فعالیت ها است. پایش منظم و مستمر اسب های استان از نظر بیماری مسممه از دیگر فعالیت های برجسته بخش دولتی دامپزشکی است. با راه اندازی تست نیوت مکمل (CFT) از سال ۱۳۹۴ در موسسه تحلیفات واکنسین و سرم سازی رازی گرج و سپس مرکز تشخیص، آزمایشگاه های مرجع و مطالعات کاربردی، پایش مسممه با تست سرمی آغاز شد که در سال ۹۷ مائیناسیون حذف و در حال حاضر مراقبت مسممه بطور کامل از طریق تست سرمی انجام می شود.

در این دهه ارائه خدمات واکنسیناسیون در قالب طرح توسعه خدمات بهداشتی درمانی دامهای روستایی و عشایری موضوع ماده ۸۸ ادامه پیدا کرد.

بهداشت و مدیریت بیماری‌های طیور، آبریزان و زنبور عسل

بعد از انقلاب تحولات شگرفی در حوزه فعالیت‌های پرورش طیور و آبریزان در کشور و به تبع آن در استان کرمان پدید آمده است. اقدامات بهداشتی و نظارتی دامپزشکی در حوزه صدور پروانه‌های بهداشتی تاسیس و بهره‌برداری واحدهای مرغداری صنعتی و مبارزه با بیماری‌ها نقش بسزایی در توسعه پایدار، تأمین امنیت غذایی و بهبود زائد‌مان تولید داشته است؛ به گونه‌ای که متوسط تلفات طی دوره پرورش از ۱۵ درصد به زیر پنج درصد و ضریب تبدیل دان به وزن مرغ، از حدود ۳ به ۱.۷ کاهش یافته است. فعالیت‌های پیشگیرانه در حوزه بهداشت طیور تا قبل از دهه ۷۰ استفاده از واکسن خوراکی نیوکاسل برای واکسیناسیون طیور بومی بود که با شیوع آنفلوانزا و نیوکاسل در اوایل دهه ۷۰، سازمان دامپزشکی واکسن تزریقی در اختیار استان‌ها قرار داد و با این واکسن‌ها طیور استان مایه‌کوبی شدند. در سال‌های بعد از آن با گسترش صنعت طیور در استان و ورود افزایش بیماری‌های طیور مثل گامبورو و سویه‌های جدید برونشیت و آنفلوانزا، به تدریج تنوع و تعدد واکسن‌های طیور افزایش یافت. که با شروع فعالیت مراکز درمانی و مایه‌کوبی بخش خصوصی، واکسیناسیون و درمان طیور توسط این مراکز زیر نظر بخش دولتی انجام می‌شود.

با افزایش تعداد واحدهای مرغداری و تاسیس مرغداری‌های گوشتی، تخم‌گذار و اجداد در استان و نیاز روز افزون برای نظارت بهداشتی این واحدها پایش و مراقبت فعال و غیر فعال مزارع مرغ گوشتی، شتر مرغ و سایر طیور، نمونه‌گیری مستمر و دوره‌ای از مزارع مرغ صادر و اجداد برای ارزیابی بیماری‌ها توسط بخش دولتی انجام می‌شود. وجود زنجیره کامل و فعال پرورش مرغ گوشتی از مزارع مرغ اجداد، مادر و نیمچه گوشتی در استان و مصون ماندن از اپیدمی‌های مختلف بیماری‌های واگیر خطرناک نشان از مراقبت‌های جدی و موثر دامپزشکی استان دارد و همین امر انگیزه خوبی برای توسعه فعالیت‌های پرورش طیور گوشتی در استان بوده است.

از اواخر دهه ۷۰ نظارت بهداشتی آبریزان از شیلات به دامپزشکی واگذار شد، و مراقبت فعال و غیر فعال بیماری‌ها در مزارع پرورش ماهی، نمونه‌گیری از مزارع برای ردیابی بیماری‌ها (ویژه نمونه‌برداری منظم از مزارع ماهی‌های مولد برای ردیابی بیماری‌های ویروسی) در دستور کار ادارات کل دامپزشکی قرار گرفت. همچنین صدور مجوز و نظارت بهداشتی وارد کردن بچه ماهی و تخم چشم زده به مزارع نیز از دیگر امکانات ایجاد شده بود. راه‌اندازی مرکز تکثیر و پرورش آرتمیا و مرکز تکثیر ماهی قزل‌آلا در سالهای اخیر نشانگر رو به رشد بودن آبزی پروری در استان و حساسیت نظارت بهداشتی بر این مراکز است. پیشگیری از شیوع بیماری‌های واگیر آبریزان با اقدامات قرنطینه‌ای و بهداشتی از موفقیت‌های دامپزشکی استان محسوب می‌شود.

پس از تجربه موفق راه‌اندازی GIS دام، در سالهای ابتدایی دهه ۹۰، در حوزه‌های بهداشت و مدیریت بیماری‌های طیور، آبریزان و زنبور عسل نیز، GIS راه‌اندازی شد و کلیه مرغداری‌ها، زنبورستان‌ها و واحدهای آبزی پروری و اطلاعات مدیریت بهداشتی طیور، آبریزان و زنبور عسل در این سامانه‌ها ثبت شد. با فراهم بودن امکان تعریف مراکز خصوصی در این سامانه‌ها تعداد زیادی از گزارشات مستقیماً توسط این مراکز انجام می‌شود.

در اوایل دهه ۹۰ واکسیناسیون رایگان طیور بومی با عقد قرارداد با مراکز مایه‌کوبی بخش خصوصی و به صورت رایگان در روستاها انجام شد. از جمله چالش‌های بسیار مهم دهه اخیر ورود بیماری آنفلوانزا فوق حاد پرندگان به کشور و درگیری تعداد قابل ملاحظه‌ای از طیور صنعتی و بومی کشور به این بیماری است. اداره کل دامپزشکی استان دبیر ستاد استانی آنفلوانزا است و با پایش طیور استان از نظر درگیری با این بیماری، اطلاع‌رسانی و ارتباط مستمر با مرغداران و کلینیسین‌های طیور و ایجاد پست‌های قرنطینه، خوشبختانه تاکنون هیچ‌یک از مزارع صنعتی استان درگیر این بیماری نشده‌اند.

اقدامات آموزشی و ترویجی

از اقدامات شاخص آموزشی و ترویجی بعد از انقلاب در حوزه دامپزشکی می‌توان به فعالیت‌های گسترده کمیته‌های ترویج و آموزش جهاد سازندگی در سطح روستاها اشاره نمود. بعد از انقلاب و همزمان با تعطیلی دانشگاه‌ها هنگام انقلاب فرهنگی و تا چند سال بعد از آن، بسیج دانشجویان و فارغ‌التحصیلان دامپزشکی در مناطق دامداری محروم کشور توسط جهاد سازندگی و اقدامات ترویجی و آموزشی در کنار ارائه خدمات رایگان بهداشتی و درمانی از جمله اقدامات جهادی بسیار ارزشمندی محسوب می‌شود که نقش بسزایی در آشنایی دامداران با بیمارهای دامی و راههای پیشگیری و درمان آنها داشته است. بعد از ادغام وزارت خانه‌های جهاد سازندگی و کشاورزی برغم وجود مدیریت‌های آموزش و ترویج در سازمان‌های جهاد کشاورزی و عدم برخورداری ادارات کل دامپزشکی از اختیارات ترویجی، خوشبختانه اقدامات آموزشی و ترویجی در زمینه بیمارهای دامی و بهداشت مواد خام دامی با وسعت و کیفیت خوبی دنبال شده و ده‌ها نوع جزوه آموزشی، بروشور، پمفلت و... تهیه و موارد متعدد کلاسهای آموزشی لازم برای بهره‌برداران و مرتعیین بخش برگزار شده و نتایج بسیار ارزشمندی به همراه داشته است.

قرنطینه و امنیت زیستی

بر اساس ماده ۱۱ آیین نامه بهداشت محیط مصوب سال ۱۳۷۱ هیات وزیران، صدور مجوز ورود و ترخیص و کنترل

بهداشتی هر نوع دام و فراورده خام دامی برعهده سازمان دامپزشکی گذاشته شد.

به منظور امکان ردیابی محموله های دام و فراورده های دامی، با راه اندازی سیستم یکپارچه قرنطینه در سال ۸۷، صدور گواهی های حمل و نابدیه مقصد مبنی بر وصول محموله به صورت سیستمی انجام شد. پیش از راه اندازی این سامانه، صدور گواهی های حمل به صورت دستی انجام می شد.

در دهه هشتاد بدنبال افزایش ورود دام قاچاق به استان و ورود بیماری های دامی از جمله سوبه جدید ویروس تب برفکی، پست قرنطینه ثابت مرصاد برای جلوگیری از ورود دام قاچاق به استان راه اندازی شد.

بتدریج امکانات جدیدی به این سامانه اضافه شد. از جمله امکان آپلود مدارک توسط ارباب رجوع، پرداخت آنلاین هزینه های گواهی صادرات و انصال به سیستم راهداری که بارنامه به صورت برخط و پس از صدور گواهی توسط دامپزشکی صادر می شود.

در سال ۱۳۹۶ پست قرنطینه شهرستان انار برای جلوگیری از ورود دام، طیور و سایر محموله های غیر مجاز بویژه با توجه به تهدید ورود آنفلوآنزای فوق حاد از استان های مجاور راه اندازی شده، و همچنین امکان راه اندازی پست های قرنطینه موقت و آماده باش در استان بوجود آمده است.

رونق فعالیت های بخش خصوصی دامپزشکی

قبل از انقلاب فعالیت بخش خصوصی دامپزشکی محدود به چند داروخانه در مرکز و دو شهرستان بزرگ استان بود و در سایر شهرستان ها علاوه بر اقدامات درمانی توزیع داروهای دامپزشکی هم توسط بخش دولتی انجام می شد. بعد از انقلاب علاوه بر توسعه تاسیس داروخانه ها در تمام مراکز شهرستان ها، فعالیت های درمانی هم به تدریج به بخش خصوصی واگذار می شود و دامپزشکان متقاضی با اخذ پروانه درمانگاه و اشتغال به درمان دامپزشکی فعالیت خود را از دهه هفتاد شروع می کنند به دنبال آن فعالیت درمانی کلینیک های بخش دولتی به طور کلی متوقف شده و علاوه بر فعالیت های درمانی، مراکز مایه کوبی بخش خصوصی هم تاسیس می شوند و مایه کوبی واکسن های غیر استراژژیک مثل آنترتوکسمی، قانفارما، آگالاکسی، پاستوریز و تمام واکسن های طیور با نظارت بخش دولتی به بخش خصوصی واگذار می گردد.

در کنار این فعالیت ها با تاسیس گشتارگاه های دام ، مراکز بسته بندی گوشت ، مراکز جمع آوری شیر ، کارخانجات تولید خوراک دام ، کارخانجات تولید دارو و شرکت های بخش دارو و واکنش تعداد قابل توجهی از دامپزشکان و سایر رده های دامپزشکی به عنوان مسئولین فنی بهداشتی در این مراکز مشغول به کار می شوند و فعالیت بخش خصوصی دامپزشکی روز به روز از رونق بیشتری برخوردار می شود.

با تاسیس سازمان نظام دامپزشکی و تشکیل شوراهای استانی علاوه بر ادارات کل دامپزشکی ، سازمان نظام هم بر فعالیت این مراکز به ویژه از نظر تخلفات صنفی نظارت دارد و از سال ۱۳۹۶ پروانه های مراکز درمانی و داروخانه های دامپزشکی توسط نظام دامپزشکی صادر و تمدید می گردد و هم اکنون تعداد ۱۶۴ دکتر دامپزشک و ۱۴۳ نفر از سایر رده ها در بخش داروخانه ، درمان و مایه کوبی و تعداد ۲۹ نفر دکتر دامپزشک و ۳ کاردان دامپزشکی در سایر بخش های نظارت بهداشتی بخش خصوصی دامپزشکی مشغول به فعالیت می باشند. در حال حاضر مراکز مایه کوبی بخش خصوصی علاوه بر انجام عملیات مایه کوبی غیر استراتژیک با عقد قرارداد با بخش دولتی در انجام بخشی از عملیات مایه کوبی بخش دولتی هم مشارکت دارند.

طرح های پژوهشی کاربردی

از وظایف مهم و استراتژیک سازمان و ادارات کل دامپزشکی استان ها تدوین سیاست ها و دستورالعمل های اجرایی در حوزه بهداشت و مدیریت بیماری های دام، طیور، آبزیان و بهداشت مواد غذایی و سایر وظایف محوله به دامپزشکی است.

انجام پژوهش های کاربردی برای بررسی وضعیت موجود، معضلات و مشکلات و ارائه راهکار های فنی ضروری است. اداره کل دامپزشکی استان نیز با انجام این پژوهش ها و هزینه کرد یک درصد اعتبارات هزینه ای (بر اساس ماده ۵۶ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ۱۲) و انجام طرح های استانی و همچنین مشارکت در طرح های ملی که توسط سازمان دامپزشکی اجرا شده است اهتمام ویژه ای در این امر داشته است.

طرح های ملی بررسی و پایش مثل پایش سالمونلا، آلودگی های انگلی گوسفند و بز (EPG)، انگل های خارجی دام، پایش باقی مانده های دارویی و فلزات سنگین در شیر، ماهی، گوشت قرمز، مرغ، خوراک دام و مالاشیت گرین در ماهی به صورت سالیانه انجام میشود.

این اداره کل همچنین در طرح های ملی که در بازه های زمانی مشخص و به صورت مقطعی از سوی سازمان دامپزشکی اجرا می شود از جمله طرح های پایش بیماری های دام و طیور (آنفلوانزا، لیوگاسل، برونشیت، گامبیرو، بروسلوز و ...) بررسی اثر بخشی سموم و ... مشارکت فعال دارد.

از جمله طرح های اجرا شده استانی می توان به بررسی اپیدمیولوژیک بروسلوز در جمعیت گاو شیری شهرستان بردسیر، بررسی وضعیت بون در گاودارهای شیری استان کرمان، ارزیابی سطح پادتن سرمی متعاقب واکسیناسیون Fd-Rv1 و مطالعه میزان آلودگی محیطی و فرآورده های دامی منتقله خاتون آباد شهر بابک به فلزات سنگین، مقایسه آزمون های تشخیصی رزینکال-ایزا، رایست و مرکا بنواتانول در تشخیص سرولوژیک راکتورهای بروسلوز گاوی و مقایسه روش های مختلف واکسیناسیون بر علیه گامبیرو در جوجه های گوشتی اشاره نمود.

پدافند غیر عامل

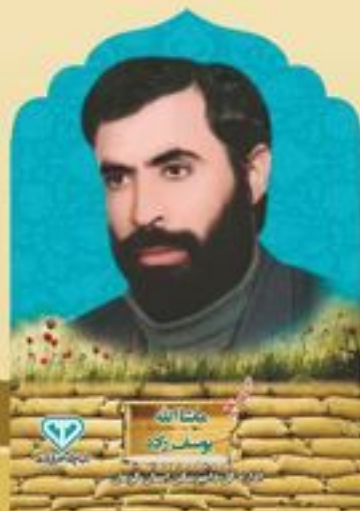
با توجه به شناخت دقیق دامپزشکان از اپیدمیولوژی عوامل بیماری‌های نوپدید و بازپدید و قابل انتقال به انسان و نقش پررنگ دامپزشکی در تأمین بهداشت و سلامت دام، تأمین امنیت و ایمنی غذایی، آمادگی این سازمان برای مقابله با تهدیدات زیستی حائز اهمیت است. از این رو دامپزشکی از جمله دستگاه‌های اصلی مرتبط با برنامه‌های پدافند غیرعامل در حوزه پدافند زیستی است که بدلیل گستردگی جغرافیایی حوزه فعالیت و تنوع عوامل مرتبط با بیماری‌های دام و طیور و آبریزان و عوامل قابل انتقال به انسان و مسئولیت در حوزه صادرات و واردات دام و محصولات دامی و احتمال استفاده پاتوژن‌های حیوانی در سلاح‌های بیولوژیک، نقش محوری و اساسی در مقابله با تهدیدات زیستی به عهده دارد. سامانه هوشمند مراقبت از بیماری‌های دامی دامپزشکی و قابلیت اعلام خطر و واکنش سریع از طریق سامانه مذکور و امکان ردیابی و کنترل سریع بیماری‌های دامی و قابل انتقال به انسان از توانایی‌های گم‌نقیر دامپزشکی برای مقابله با حوادث و بحران‌های طبیعی و غیر طبیعی است که بارها در عمل به اثبات رسیده است. اقدامات ضربتی، فوری و موثر دامپزشکی در کنترل بحران‌های زیستی متعاقب سیل، زلزله و اپیدمی‌های مختلف و پیشگیری از ورود برخی از پاتوژن‌های خطرناک موید این قابلیت و توانمندی است.

در تهدیدات زیستی، حیوانات به عنوان قراول (sentinel) عمل نموده و تشخیص سریع تهدیدات زیستی در حوزه دامپزشکی کمک مؤثری برای مقابله و پیشگیری تهدیدات زیستی حوزه بهداشت و سلامت انسانی است. تأسیس پست‌های قرنطینه و کنترل نقل و انتقال دام و محصولات دامی و پیشگیری و کنترل بیماری‌های خطرناکی مثل شاربن، آنفلوآنزای فوق حاد پرندگان و تب‌های خونریزی دهنده از جمله مصادیق اقدامات مذکور در حوزه پدافند غیر عامل است.

دامپزشکی و دفاع مقدس

اداره کل دامپزشکی همانند سایر ادارات خدمات قابل توجهی به جبهه‌های جنگ حق علیه باطل ارائه نموده است. علاوه بر کمک‌های لجستیکی، کارکنان دامپزشکی نیز همراه با سایر مردم برای دفاع و حراست از میهن اسلامی در طول ۸ سال دفاع مقدس در جبهه‌های جنگ حضور داشته‌اند، که در این راه تعدادی به درجه جانبازی و دو نفر از کارکنان زحمتکش دامپزشکی به درجه رفیع شهادت نائل شده‌اند:

شهید محمد حسین زنگی آبادی از کارکنان پر تلاش اداره دامپزشکی که در طول خدمت خود خدمات مفیدی ارائه نموده بود، در تاریخ ۱۳۶۰/۷/۱۶ در عملیات نامن الاتمه شکست حصر آبادان به درجه رفیع شهادت می‌رسد. شهید ماشاء... یوسف زاده از کارکنان زحمت کش، مخلص و خیر دامپزشکی استان با خدمات ارزنده در عرصه دامپزشکی، در تاریخ ۱۳۶۷/۳/۲۳ در عملیات بیت المقدس هفت در شلمچه به درجه رفیع شهادت نائل می‌آید. در پایان یاد این عزیزان را گرامی داشته و علو درجاتشان را از درگاه حضرت حق مسئلت می‌نمائیم.

خلاصه تحولات مهم دامپزشکی بعد از انقلاب

- ارتقا سطح تشکیلاتی دامپزشکی و استقلال مالی در سال ۱۳۶۷
- تصویب حق محرومیت از مطب دامپزشکان در دهه ۷۰
- ارتقا سطح تشکیلاتی به اداره کل در اوایل دهه ۷۰
- الحاق دامپزشکی عشایری و شیلات به اداره کل دامپزشکی در دهه ۷۰
- توسعه فعالیت های نظارت بر بهداشت محصولات دامی به موجب ماده ۱۱ آئین نامه بهداشت محیط
- توسعه ساخت و ساز درمانگاه ها ، پست ها و خانه های بهداشت دام
- احداث آزمایشگاه مرجع و مرکز تشخیص و درمانگاه مرجع دامپزشکی استان
- توسعه تشکیلات تفصیلی دامپزشکی
- تأسیس شعبه استانی واکسن سازی رازی به کمک دامپزشکی
- ریشه کنی بیماری مهلک طاعون گاوی
- توسعه سامانه های الکترونیک دامپزشکی
- نقش فعال دامپزشکی در مدیریت بحران و حوادث طبیعی
- اجرای طرح بسته بندی ، ردیابی و پایش مرغ و محصولات دامی
- پیگیری انجام اصلاحات کشتارگاه ها و احداث پیش سردکن ها
- اقدامات نظارتی فوق العاده در اعیاد و مناسبت های مذهبی
- راه اندازی آزمایشات نوین با تکنولوژی بالا مثل الیزا ، PCR و جذب آنمی
- راه اندازی سامانه اطلاعات جغرافیایی عملیات مبارزه و مراقبت از بیماری ها
- راه اندازی سیستم یکپارچه قرنطینه
- توسعه فعالیت های بخش خصوصی دامپزشکی و واگذاری امر درمان و برخی از واکسن های غیر استراتژیک به بخش مذکور
- حضور فعال در برنامه های پدافند غیر عامل

کسب افتخارات و تقدیر نامه های اداره کل دامپزشکی استان کرمان طی سنوات اخیر

وزارت بهداشت
استان کرمان

شماره: ۹۳۳۲-۸
تاریخ: ۲۳ فروردین ۱۳۹۳

جناب آقای رشیدی
مدیر کل دامپزشکی استان کرمان

سلام تحلیف
آنکون که به منزل و قله آرزو و به دست همه عزیزان دستاورد کار سیرهای پایدانه به بخش کشاورزی اثر کارخانه آبفای بار و سایرین شهرستان به مراتب و زمینه شکوفایی مجدد این بخش فراهم گردیده است ضمن تبریک عرض می نمایم تقدیر و تشکر خود را از زحمات شما و ارزنده شما در امر بازسازی زیربنای بخش کشاورزی به اطلاع نمودم و از درگاه پروردگار تعالی توفیق و مساعدت و دستگیری در همین امر را و برادرم تبریک با مسکنت برسانم ۱۳۹۳

محمدحسین جعفری
رئیس اداره دامپزشکی استان کرمان

وزارت بهداشت
استان کرمان

شماره: ۹۳۳۲-۸
تاریخ: ۲۳ فروردین ۱۳۹۳

بسم الله الرحمن الرحیم
بزرگوارترین مقام است که به شما رسیده است و این نشان دهنده موفقیت شما در امر بازسازی زیربنای بخش کشاورزی است و این موفقیت را به شما تبریک عرض می نمایم و امیدوارم که در آینده نیز موفقیت های بیشتری در این زمینه داشته باشید.

محمدحسین جعفری
رئیس اداره دامپزشکی استان کرمان

استاد ارجمند
وزارت بهداشت
استان کرمان

شماره: ۹۳۳۲-۸
تاریخ: ۲۳ فروردین ۱۳۹۳

بسم الله الرحمن الرحیم
با کمال احترام و تقدیر از زحمات شما در امر بازسازی زیربنای بخش کشاورزی، این نشان را به شما تقدیم می نمایم و امیدوارم که در آینده نیز موفقیت های بیشتری در این زمینه داشته باشید.

محمدحسین جعفری
رئیس اداره دامپزشکی استان کرمان

وزارت بهداشت
استان کرمان

شماره: ۹۳۳۲-۸
تاریخ: ۲۳ فروردین ۱۳۹۳

جناب آقای ماسکی
مدیر کل دامپزشکی استان کرمان

سلام تحلیف
با توجه به تلاش های مستمر و ارزنده شما در امر بازسازی زیربنای بخش کشاورزی و ارتقاء خدمات دامپزشکی در استان کرمان، این نشان را به شما تقدیم می نمایم و امیدوارم که در آینده نیز موفقیت های بیشتری در این زمینه داشته باشید.

محمدحسین جعفری
رئیس اداره دامپزشکی استان کرمان

وزارت بهداشت
استان کرمان

شماره: ۹۳۳۲-۸
تاریخ: ۲۳ فروردین ۱۳۹۳

بسم الله الرحمن الرحیم
این نشان را به شما تقدیم می نمایم و امیدوارم که در آینده نیز موفقیت های بیشتری در این زمینه داشته باشید.

محمدحسین جعفری
رئیس اداره دامپزشکی استان کرمان

وزارت بهداشت
استان کرمان

شماره: ۹۳۳۲-۸
تاریخ: ۲۳ فروردین ۱۳۹۳

بسم الله الرحمن الرحیم
این نشان را به شما تقدیم می نمایم و امیدوارم که در آینده نیز موفقیت های بیشتری در این زمینه داشته باشید.

محمدحسین جعفری
رئیس اداره دامپزشکی استان کرمان

کسب افتخارات و تقدیرنامه های اداره کل دامپزشکی استان کرمان طی سنوات اخیر

کسب افتخارات و تقدیرنامه های اداره کل دامپزشکی استان کرمان طی سنوات اخیر

تاریخ: ۱۳۹۷
شماره: ۳۳۰۰۱۱
تاریخ: ۱۳۹۷

وزارت دامپزشکی
اداره کل دامپزشکی استان کرمان

بسم الله الرحمن الرحيم

گشتکاران و پیکارگران
قویان و استواران
مردان شایسته و جوانان
مردان شایسته و جوانان

جناب آقای دکتر رضایی
مدیر کل دامپزشکی استان کرمان

با سلام و احترام، بدینوسیله مراتب تقدیر و تشکر از زحمات و تلاش‌های بی‌وقفه و بی‌شائبه شما در راستای ارتقای سطح بهداشت و سلامت دام و طیور استان کرمان و همچنین در زمینه مبارزه با بیماری‌های دامی و افزایش بهره‌وری دامپروری را عرض می‌نمایم. امید است با تداوم این اقدامات ارزشمند، شاهد تحولات مثبت و توسعه دامپروری در استان باشیم.

با تشکر و احترام
دکتر محسن افشاری
رئیس هیئت مدیره

اداره کل دامپزشکی استان کرمان
تاریخ: ۱۳۹۷
شماره: ۳۳۰۰۱۱

وزارت دامپزشکی
اداره کل دامپزشکی استان کرمان

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای دکتر رضایی
مدیر کل دامپزشکی استان کرمان

با سلام و احترام، بدینوسیله مراتب تقدیر و تشکر از زحمات و تلاش‌های بی‌وقفه و بی‌شائبه شما در راستای ارتقای سطح بهداشت و سلامت دام و طیور استان کرمان و همچنین در زمینه مبارزه با بیماری‌های دامی و افزایش بهره‌وری دامپروری را عرض می‌نمایم. امید است با تداوم این اقدامات ارزشمند، شاهد تحولات مثبت و توسعه دامپروری در استان باشیم.

با تشکر و احترام
دکتر محسن افشاری
رئیس هیئت مدیره

اداره کل دامپزشکی استان کرمان
تاریخ: ۱۳۹۷
شماره: ۳۳۰۰۱۱

وزارت دامپزشکی
اداره کل دامپزشکی استان کرمان

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای دکتر رضایی
مدیر کل دامپزشکی استان کرمان

با سلام و احترام، بدینوسیله مراتب تقدیر و تشکر از زحمات و تلاش‌های بی‌وقفه و بی‌شائبه شما در راستای ارتقای سطح بهداشت و سلامت دام و طیور استان کرمان و همچنین در زمینه مبارزه با بیماری‌های دامی و افزایش بهره‌وری دامپروری را عرض می‌نمایم. امید است با تداوم این اقدامات ارزشمند، شاهد تحولات مثبت و توسعه دامپروری در استان باشیم.

با تشکر و احترام
دکتر محسن افشاری
رئیس هیئت مدیره

تاریخ: ۱۳۹۷
شماره: ۳۳۰۰۱۱

وزارت دامپزشکی
اداره کل دامپزشکی استان کرمان

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای دکتر رضایی
مدیر کل دامپزشکی استان کرمان

با سلام و احترام، بدینوسیله مراتب تقدیر و تشکر از زحمات و تلاش‌های بی‌وقفه و بی‌شائبه شما در راستای ارتقای سطح بهداشت و سلامت دام و طیور استان کرمان و همچنین در زمینه مبارزه با بیماری‌های دامی و افزایش بهره‌وری دامپروری را عرض می‌نمایم. امید است با تداوم این اقدامات ارزشمند، شاهد تحولات مثبت و توسعه دامپروری در استان باشیم.

با تشکر و احترام
دکتر محسن افشاری
رئیس هیئت مدیره

تاریخ: ۱۳۹۷
شماره: ۳۳۰۰۱۱

وزارت دامپزشکی
اداره کل دامپزشکی استان کرمان

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای دکتر رضایی
مدیر کل دامپزشکی استان کرمان

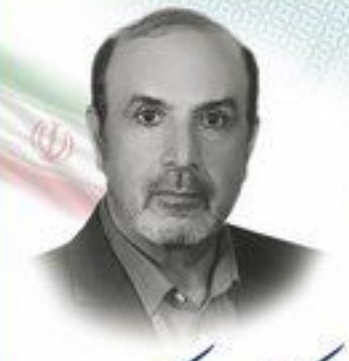
با سلام و احترام، بدینوسیله مراتب تقدیر و تشکر از زحمات و تلاش‌های بی‌وقفه و بی‌شائبه شما در راستای ارتقای سطح بهداشت و سلامت دام و طیور استان کرمان و همچنین در زمینه مبارزه با بیماری‌های دامی و افزایش بهره‌وری دامپروری را عرض می‌نمایم. امید است با تداوم این اقدامات ارزشمند، شاهد تحولات مثبت و توسعه دامپروری در استان باشیم.

با تشکر و احترام
دکتر محسن افشاری
رئیس هیئت مدیره

دکتر مالک کازرونی

مدیر کل دامپزشکی استان کرمان
۱۳۵۸ و ۱۳۵۷ ق

دکتر علی اکبر محمدی

مدیر کل دامپزشکی استان کرمان
۱۳۶۰ و ۱۳۵۸ ق

مدیران کل
دامپزشکی استان کرمان

دکتر ابراهیم مجدزاده

مدیر کل دامپزشکی استان کرمان
۱۳۶۷ و ۱۳۶۶ ق

دکتر اکبر عبدالحسین زاده

مدیر کل دامپزشکی استان کرمان
۱۳۶۷ و ۱۳۶۶ ق

دکتر حسین رشیدی

مدیر کل دامپزشکی استان کرمان
۱۳۸۵ و ۱۳۸۴ ق

دکتر غلامرضا زاید آبادی

مدیر کل دامپزشکی استان کرمان
۱۳۶۵ و ۱۳۶۵ ق

دکتر مژگان دهبقانی

مدیر کل دامپزشکی استان کرمان
۱۳۶۶ و ۱۳۶۱ ق

دکتر حسین رشیدی

مدیر کل دامپزشکی استان کرمان
از ۱۳۶۳ تا کنون

معاونین و روسای ادارات فنی و ستادی

دکتر صدیقه کاظمی نیا
معاون سلامت

احمد رضایی نسب
معاون توسعه مدیریت و منابع

محمدعلی عرب پور
رئیس اداره حراست

دکتر علیرضا محرونی
رئیس مرکز تشخیص

دکتر مهدی رشتی
رئیس اداره بهداشت و مدیریت
بیمارهای طیور

دکتر مینا فاضلی زاده
رئیس اداره نظارت بر بهداشت عمومی
و مواد غذایی

دکتر محمد مهدی یزدانبناه
رئیس اداره بهداشت و مدیریت
بیمارهای دامی

دکتر جعفر محمودی
رئیس اداره تشخیص و درمان

دکتر ندا هاشمی مقدم
رئیس اداره ارزیابی عملکرد

غلامحسین کاربدانی
رئیس اداره فناوری اطلاعات ارتباطات
و تحول اداری

دکتر آذر نامجو
رئیس اداره آموزش و ترویج

دکتر جواد نگارستانی
رئیس اداره روابط عمومی

دکتر علیرضا سلطانی
رئیس اداره قرنطینه
و امنیت زیستی

دکتر نرگس حاجی علیزاده
رئیس اداره بهداشت و مدیریت
بیماری های آبیان

بریسا خواجهویی
رئیس آزمایشگاه مرجع

حمیدرضا رشتی زاده
رئیس اداره برنامه و بودجه

لی لی یزدانی
رئیس اداره امور مالی

عباس سرحدی
رئیس اداره امور اداری رفاه
و پشتیبانی

احسان پوربر خورداری
رئیس اداره امور حقوقی

روسای شبکه های
دامپزشکی شهرستانهای تابعه

محمود مفاعی
رئیس شبکه رفسنجان

دکتر علیرضا رجائی
رئیس شبکه کرمان

حسن لطفعلی پور
رئیس شبکه زرنند

مسعود اسدی
رئیس شبکه بزم

دکتر علیرضا زینلی
رئیس شبکه سیرجان

مجید اسدی
رئیس شبکه شهرابادک

دکتر سید سجاد حسینی نسب
رئیس شبکه بردسیر

مهدی بمان دشتی
رئیس شبکه فهرج

دکتر بويا امجدی
رئیس شبکه بافت

دکتر علیرضا اسلامی
رئیس شبکه راور

دکتر مهدی فاضلی کیا
رئیس شبکه کوهبنان

دکتر محمدرضا صادقی
رئیس شبکه رابرت

دکتر کامران شفاعی
رئیس شبکه انار

محسن دهقانیان
رئیس شبکه دینگان

دکتر محمدرضا زارع
رئیس شبکه نرماشیر

صوالت معتمدی
رئیس شبکه ارزوئیه

همکارانی که بعد از انقلاب دعوت حق را لبیک گفتند و به دیار باقی شتافتند

 مهندس محمدی زاده رئیس اسبق شبکه هم	 دکتر کرامت مظفری رئیس اسبق شبکه پرسپر	 رنا همدانی رئیس اسبق شبکه باثت	 محمد راضی رئیس اسبق شبکه باثت	 دکتر غلامحسین وگیش رئیس اسبق شبکه کرمان	 دکتر محمود ابراهیمی رئیس اسبق کتبک مرکز اسان	 اکبر گشتک رئیس اسبق شبکه سرجان
 محمد صفوی رئیس اسبق روابط عمومی				 حسین حکیمی رئیس اسبق طرح و برنامه	 محمود جهان نیغ عامل اسبق امور مالی به	
						
محمد حسین نوحی	لیاز علی حمزه نژاد	ناصر آنور ماهانی	اکبر خسروی	جواد بهروز	علی سعید مبارکی	تجملی محمدی
						
مصطفی ناصر ظاهری	غلامرضا خیر کار	عباس افشار	اکبر گاشمی	حسین حاج رضایی	حسن مرادی	ابراهیم خیر اندیش
						
محمد رضا هرندی	محمد شفیعی	شاهپور خدیو پنهان	رنا سجودیان	یحیی کیانوش	مرتضی عسری	نجاتعلی احمدی
						
خدا مراد ابراهیمی تگلو	سید اشرف علوی	علی نفی زاده	بیزن اوحدی	محمود بهالهدی	محمد عزالی زاده	بعلوب مولایی
						
محمد مهدی بهزادی	محمد جعفر ابوسعدی	سید حسین امیر حسینی	نرگس ایزدی	حمید نیکونیان پور	غلامرضا احمدی	بدالله مهاجری
						
غلامرضا بهشتی	علی طالبی	محمد جعفر وطن دوست	علیرضا ایلاتی	منوچهر الهی	حیدر طبری	عبدالمهدی اطمینان
						
غریب اسباب گفالی زاده	عباس صفودی	حمیدالله اسدی	علی گورگن نژاد	فضل الله عرب آبادی		

یادشان گرامی

از کلیه همکارانی که در گردآوری،
ویرایش و تدوین این مجموعه یاری
رسانند قدردانی می گردد.

بہمن ۹۷

